

14
EKONOMISK POLITIK

Makteliten – i en klass för sig

*En studie av inkomstutvecklingen
för makteliten perioden 1950 till 2012*

Landsorganisationen i Sverige

Denna rapport redovisar maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2012 i relation till den genomsnittliga lönen för en industriarbetare. Detta är den fjortonde rapporten i LOs serie om den svenska makteliten.

Författare:

Jeanette Bergström och Anders Eld

På omslaget:

Moa Nordström, 27 år, GS,

sågverksoperatör vid Bravikens sågverk

© Landsorganisationen i Sverige 2014

Omslagsfoto: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Original: MacGunnar – Information & Media

Tryck: LO-Tryckeriet, Stockholm 2014

ISBN 978-91-566-2951-8

LO 14.02 1 000

Innehåll

Sammanfattning	6
Den svenska maktelitens inkomster 1950–2012	9
Inledning	9
Näringslivet leder stort	10
En jämförelse mellan ekonomisk, demokratisk och byråkratisk elit	15
Hur står det till med jämställdheten?	23
Inkomstutvecklingen för arbetsmarknadens parter	26
Inkomstkoncentration kan hota den finansiella stabiliteten	31
Från växande klyftor till finansiell kris	31
Länken mellan inkomstskillnader och hushållens skuldsättning	32
Växande empiriskt stöd för ett samband	34
Det svenska exemplet	37
Fördelningseffekterna bör tas med	42
Referenser och länklista	43
BILAGA 1 Om rapportserien	44
BILAGA 2 De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2012	53
BILAGA 3 De elva maktgrupperna uppdelade på kön, sammanräknad inkomst 1950–2012	59
BILAGA 4 Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2012 i kronor	65

Tabell- och diagramförteckning

Tabeller

1.1A-C	Inkomst av tjänst samt sammanräknad inkomst för samtliga maktgrupper 2012	12-14
1.2A-D	Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den ekonomiska makteliten 1950-2012	19-22
1.3	Inkomsterna för arbetsmarknadens parter 1950-2012	28

Diagram

1.1	Maktgruppernas och statsministerns inkomster 2010–2012	15
1.2	Inkomstutvecklingen i maktelitens huvudgrupper 1950–2012	17
1.3	Maktelitens inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 1950–2012	18
1.4	Andel kvinnor i maktelitens tre huvudgrupper 1950–2012	24
1.5	Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2012	25
1.6	Maktelitens inkomster för kvinnor och män 1950–2012	26
1.7	Inkomster för arbetsmarknadens parter 1950–2012	27
1.8	Inkomster för ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv 1950–2012	29
2.1	Hushållens skuldkvot	37
2.2	Hushållssektorn utestående skulder som andel av BNP	38
2.3	Topprocentens andel av de samlade inkomsterna	39
2.4	Topp-5 procentens inkomstandel	39
2.5	Skuldkvoter i olika inkomstdeciler	40
2.6	Skuldkvoter bland nya låntagare fördelade på olika inkomstgrupper	41

Sammanfattning

Historiskt stora inkomstskillnader

Maktelitens genomsnittliga inkomster före skatt jämfört med en industriarbetares motsvarande 16,8 industriarbetarlöner 2012. Det innebär att maktelitens relativa inkomster har legat på samma nivå de senaste 3 åren. År 2007 var inkomstskillnaden som störst i vårt urval då det behövdes 18,2 industriarbetare för att få ihop till en maktelitinkomst.

Den inkomst som vi mäter för makteliten är arbetsinkomst samt inkomster från kapital och näringsverksamhet. År 2012 var den genomsnittliga sammanräknade inkomsten före skatt i makteliten 5,5 miljoner kronor, att jämföra med en genomsnittlig industriarbetarlön på 328 000 kronor.

År 1950, denna undersöknings första år, var maktelitens genomsnittliga inkomst 11,1 industriarbetarlöner. Det är när skillnaden i inkomster mellan maktelit och industriarbetare var som minst, 1980, var maktelitens genomsnittliga inkomst 4,9 industriarbetarlöner.

Näringslivets direktörer tjänar mest

Skillnaderna i inkomst mellan de tre olika elitgrupper som ingår i rapporten – den ekonomiska, den demokratiska och den byråkratiska eliten – är stora. Av de tre grupperna är det framför allt den ekonomiska eliten, vilken omfattar 50 verkställande direktörer i näringslivet, som har ökat sina inkomster i förhållande till industriarbetarlönen de senaste årtiondena.

Skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten var i vårt material som störst 2007 – året före finanskrisen. Detta år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i denna grupp 50,8 industriarbetarlöner. År 2012 hade de 50 direktörerna i snitt en inkomst på 45,5 industriarbetarlöner. Det motsvarar vad en industriarbetare får ihop under en hel livstids arbete.

De andra två elitgrupperna har betydligt lägre inkomster. Den demokratiska eliten, förtroendevalda, hade i genomsnitt en inkomst på 6

Inkomstutvecklingen i maktelitens huvudgrupper 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

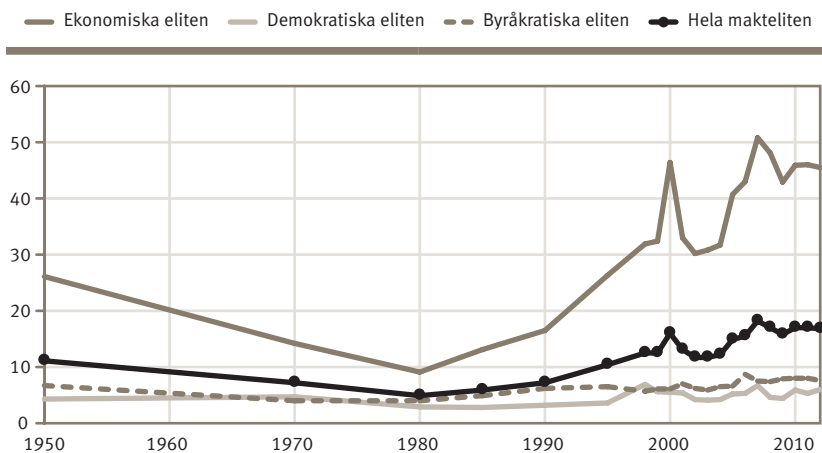

Diagram 1.2

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

industriarbetarlöner 2012. År 2007 blev även för denna grupp ett toppår med snittinkomst på 6,7 industriarbetarlöner. 2009 sjönk inkomsten till 4,4 industriarbetarlöner. Startåret 1950 var inkomsten 4,3 industriarbetarlöner. Den byråkratiska elitgruppen, främst högre tjänstemän i offentlig sektor, hade i genomsnitt 7,6 industriarbetarlöner i inkomst 2012. Mellan åren 1950 och 2005 pendlade inkomsten runt drygt 6 industriarbetarlöner. Sedan dess har den således ökat till runt 8 industriarbetarlöner.

Få kvinnor – med lägre inkomster

Jämställdheten går mycket långsamt framåt i den ekonomiska makteliten. Före år 2000 fanns inte någon kvinna i denna grupp och 2012 är enbart tre av näringslivets 50 ledande chefer kvinnor.

Fram till 2005 ökade kvinnornas andel av den demokratiska eliten. År 2005 var 38 procent av denna grupp kvinnor. Sedan dess har utvecklingen gått tillbaka och år 2012 var andelen kvinnor nere i 30 procent.

I den byråkratiska eliten har andelen kvinnor ökat relativt stadigt. Under tio år mellan 1999 och 2009 dubblerades andelen kvinnor, från 14 till 30 procent, och är 31 procent 2012.

Den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna i hela makteliten är 2012 cirka 32 procent av männens. Andelen har varit på denna nivå efter år 2004 då den var 45 procent. Samtidigt som antalet kvinnor inom makteliten ökar något så fortsätter männens inkomster att vara betydligt högre.

Kan inkomstkoncentration hota den finansiella stabiliteten?

Uppkomst av finansiella kriser förklaras ofta med låga räntor, slapphänt kreditgivning eller bristfälligt reglerade kreditmarknader. Men efter finanskrisen 2008/2009 har ytterligare en bidragande faktor lanserats: ökad inkomstkoncentration. En rad ekonomer hävdar i olika alternativa konsumtionsteorier att det finns ett naturligt samband mellan en mer ojämlig inkomstfördelning, växande skuldsättning i hushållssektorn och finansiell instabilitet.

Några ekonomer menar att inkomstjämlighet i sig självt är skuld-tillväxt drivande. Ett sådant samband är att normerna för konsumtionen drivs upp i takt med att var och en ser alltmer kostsamma livsstilar runtomkring sig.

Artikelförfattaren menar att forskningen om sambanden mellan växande inkomstskillnader och stigande skuldsättning i hushållssektorn kan appliceras på Sverige. Minskad inkomstjämlighet kan väntas medföra samhällsekonomiska vinster i form av motverkande av ohållbar kreditexpansion och främjande av ett mer robust finansiellt system.

Den svenska maktelitens inkomster 1950–2012

Inledning

Den krets anställda som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden återfinns inte som en egen grupp i den offentliga lönestatistiken. Vi vill synliggöra skillnaderna mellan vanliga löntagare och elitens inkomster. Vår utgångspunkt är att det har betydelse om makteliten har långt högre inkomster än de människor som påverkas av deras beslut. Det säger också något viktigt om vårt samhälle om skillnaderna trendmässigt ökar eller minskar.

I detta kapitel redovisas maktelitens inkomstutveckling under åren 1950–2012 och jämförs med industriarbetarlönens utveckling under samma period. Metoden gör det möjligt att följa hur relationen mellan industriarbetare och den grupp som vi har definierat som makteliten i samhället har förändrats över en tidsperiod på över sextio år.

Vi gör en granskning av sammanlagt 197 positioner i näringslivet, politiken och samhället i övrigt. Från början hade vi 200 positioner men några positioner i gruppen arbetsmarknadens parter har försvunnit genom sammanslagningar.

Vilka ingår i makteliten?

Det urval av positioner eller befattningar som vi anser ger störst makt och inflytande över det svenska samhället har delats in i elva maktgrupper:

- Näringslivets verkställande direktörer
- Politiker och höga tjänstemän i regering och riksdag
- Representanter för arbetsmarknadens parter
- Generaldirektörer och verkställande direktörer i statliga myndigheter och bolag
- Politiker och höga tjänstemän i de 10 största kommunerna
- Chefer i kommunala bolag i de tre största städerna
- Representanter för det traditionella "överhetssamhället" det vill säga hovet, domstolarna, kyrkan, militären och utrikesförvaltningen

- Mediachefer/redaktörer och journalister
- Representanter för universitets- och forskarvärlden
- Chefsekonomer inom näringslivet och hos arbetsmarknadens parter
- Representanter för folkrörelseorganisationerna

All inkomst – inte enbart lön

Många höga positioner medför sidouppdrag som också ger inkomst, till exempel styrelseuppdrag. Summan av inkomsterna ger därför en bättre bild av den faktiska ekonomiska situation som positionen ger än vad själva lönen gör. Det är också denna inkomst vi kan få uppgifter om från Skatteverket. De siffror som redovisas i detta kapitel gäller därför de sammanlagda inkomsterna för den person som innehar en särskild position under granskningsåret, inte endast grundlönen för positionen i sig.

För alla positioner redovisas två inkomstmått före skatt – inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst (se tabell 1 samt bilagorna). I den senare inkomsten ingår även avkastning på kapital och inkomster/avdrag för näringsverksamhet. Jämförelserna med industriarbetarlönen görs endast utifrån den sammanräknade inkomsten före skatt. Välbetalda positioner innebär ofta att innehavaren med tiden kan bygga upp en förmögenhet som genererar kapitalinkomster eller inkomster av näringsverksamhet. Därför anser vi att det ger en mer rättvisande bild av den ekonomiska situationen om vi utgår från den sammanräknade inkomsten för makteliten, istället för enbart inkomst av tjänst.

En utförlig redogörelse för positioner, urval och metod för hela rapportserien finns i bilaga 1.

Näringslivet leder stort

Den genomsnittliga inkomsten för hela makteliten, såsom vi definierat den, är 17 gånger större än en industriarbetarlön år 2012. Det innebär att en genomsnittlig sammanräknad inkomst före skatt för denna grupp var 5,5 miljoner kronor, att jämföra med en industriarbetarlön på 328 000 kronor.

Näringslivsgruppen, bestående av 50 verkställande direktörer i de största bolagen i Sverige, har en genomsnittlig inkomst på 14,9 miljoner kronor, vilket motsvarar så mycket som 46 industriarbetarlöner. I

vårt material ingår två VD:ar med inkomster motsvarande 440 respektive 1 250 industriarbetarlöner. Dessa inkomster har i sammanräkningen satts till 200 industriarbetarlöner.¹ Om ovan nämnda maxgräns inte hade använts skulle genomsnittet för direktörerna ha blivit inkomster som är 71 gånger större än en industriarbetarlön.

Staten och överhetssamhället tar upp kampen

Som nummer två i denna inkomstliga kommer gruppen generaldirektörer och VD:ar i statliga bolag, 10 stycken, med en genomsnittlig inkomst på 19,6 industriarbetarlöner. Gruppens genomsnitt lyfts av de höga inkomsterna hos de verkställande direktörerna i Telia, Vattenfall och Posten. Om dessa tre exkluderas sjunker genomsnittsinkomsten till 9,8 industriarbetarlöner. Sedan bolagiseringen av statliga myndigheter inleddes i början på 90-talet har lönerna för de högsta cheferna i dessa verksamheter allt mer anpassat sig till det privata näringslivets nivåer.

På tredje plats kommer ekonomgruppen som består av chefsekonomer i tre stora banker och hos fem av arbetsmarknadens parter, samt chefen för Stockholmsbörsen (numera en del av Nasdaq OMX) och generaldirektören för Finansinspektionen, 10 stycken. Dessa tjänar i genomsnitt 9,6 industriarbetarlöner. Snittet dras upp av Handelsbankens och SEBs chefsekonomer (som tjänar 14 respektive 36 gånger mer än en industriarbetare). Exkluderas de blir den genomsnittliga inkomsten motsvarande 5,7 industriarbetarlöner.

Fjärdeplatsen har gruppen som består av representanter/ledare för folkrörelseorganisationerna, 11 stycken, de tjänade i genomsnitt 8,4 industriarbetarlöner. I denna grupp finns två positioner som avviker kraftigt uppåt, nämligen KFs koncernchef med 24 industriarbetarlöner och Riksidrottsförbundets generalsekreterare som hade 33 industriarbetarlöner i sammanräknad inkomst. Inkomst av tjänst var dock 6,6. Räknas dessa två bort blir genomsnittet 3,8 industriarbetarlöner.

Sedan kommer gruppen som består av arbetsmarknadens parter representanter, 25 stycken, de tjänade i genomsnitt 8 industriarbetarlöner. Ordförande och VD på Svenskt Näringsliv samt VD på Teknikföretagen har betydligt högre inkomster (motsvarande 56, 23 respektive 20 indu-

¹ Se bilaga 1 för uträkningsmetoder.

Inkomst av tjänst samt sammanräknad inkomst för samtliga maktgrupper 2012 Antal industriarbetarlöner

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN OCH KVINNOR			
Näringslivet	50,0	37,0	45,5
Regering/riksdag	22,0	4,0	4,5
Arbetsmarknadens parter	25,0	7,9	8,0
Statlig verksamhet	10,0	19,1	19,6
Kommuner	20,0	3,7	3,4
Kommunala bolag	12,0	4,4	4,3
Överhettssamhället	11,0	4,7	7,8
Universitet/forskarvärlden	10,0	3,8	3,7
Media	16,0	7,1	7,0
Ekonomer	10,0	8,7	9,6
Folkrörelseorganisationer	11,0	5,9	8,4
Hela makteliten	197,0	14,2	16,8

Tabell 1.1a

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

striarbetarlöner) än övriga. Om dessa exkluderas blir genomsnittet 4,6 industriarbetarlöner.

Därnäst det traditionella överhettssamhället, det vill säga hovet, domstolarna, kyrkan, militären och utrikesförvaltningen, 11 stycken, där elitgruppen hade genomsnittliga inkomster som motsvarar 7,8 gånger en industriarbetarlön. Om kungens kapitalinkomst exkluderas² blir genomsnittet 4 industriarbetarlöner.

Den grupp som består av chefer inom media/redaktörer och jour-

² Kungens apanage på 4 miljoner kronor har för första gången angetts som inkomst av tjänst och med 11 miljoner kronor i kapitalinkomst blir summan lika mycket som 46 industriarbetarlöner.

Inkomst av tjänst samt sammanräknad inkomst för männen inom maktgrupperna 2012 Antal industriarbetarlöner

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MÄN			
Näringslivet	47,0	37,2	46,2
Regering/riksdag	16,0	4,0	4,6
Arbetsmarknadens parter	18,0	9,4	9,5
Statlig verksamhet	8,0	20,8	21,5
Kommuner	14,0	3,9	3,5
Kommunala bolag	8,0	4,4	4,3
Överhettssamhället	8,0	4,9	9,2
Universitet/forskarvärlden	4,0	3,7	3,8
Media	9,0	7,7	7,6
Ekonomer	9,0	8,8	9,8
Folkrörelseorganisationer	8,0	6,7	10,2
Maktelitens alla män	149,0	16,7	20,1

Tabell 1.1b

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

nalister, 16 stycken, tjänade 7 industriarbetarlöner i genomsnitt. Men om chefen på TV4 (17 industriarbetarlöner) tas bort blir genomsnittet 6,3 industriarbetarlöner.

Politiker och höga tjänstemän, flera från regering och riksdag, 11 stycken, tjänade i genomsnitt 4,4 industriarbetarlöner. Talmannen hade stora kapitalinkomster och tjänade lika mycket som 16 industriarbetare. Tas denna position bort blir genomsnittet 3,9 industriarbetarlöner.

Makteliten i 12 kommunala bolag tjänade 4,3 industriarbetarlöner, universitet/forskarvärlden, tjänade 3,7 samt de 20 positionerna inom kommunerna tjänade 3,4 industriarbetarlöner i genomsnitt. Ingen enskild position i dessa grupper tjänade mer än 7 industriarbetarlöner.

Inkomst av tjänst samt sammanräknad inkomst för kvinnorna inom maktgrupperna 2012 Antal industriarbetarlöner

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KVINNOR			
Näringslivet	3,0	33,2	34,2
Regering/riksdag	6,0	4,2	4,0
Arbetsmarknadens parter	7,0	4,0	4,0
Statlig verksamhet	2,0	12,1	12,2
Kommuner	6,0	3,3	3,3
Kommunala bolag	4,0	4,2	4,1
Överhettssamhället	3,0	3,9	4,0
Universitet/forskarvärlden	6,0	3,8	3,7
Media	7,0	6,4	6,2
Ekonomer	1,0	7,9	7,9
Folkrörelseorganisationer	3,0	3,7	3,4
Maktelitens alla kvinnor	48,0	6,5	6,5

Tabell 1.1c

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Diagram 1.1 visar de elva maktgruppernas genomsnittliga sammanräknade inkomst för åren 2010–2012, uttryckt i antal industriarbetarlöner. Statsministerns inkomst visas som en egen stapel. Statsministern hade 2012 en inkomst på nästan 2 miljoner kronor, motsvarande 6,1 industriarbetarlöner. Den sammanräknade inkomsten ger statsministern en åttonde plats om man jämför den med genomsnittet för samtliga elitgrupper. Föregående år var statsministerns kapitalinkomst nästan 1,7 miljoner kronor för att år 2012 återgå till att vara negativ, liksom åren före år 2011.

Maktgruppernas och statsministerns inkomster 2010–2012

Antal industriarbetarlöner

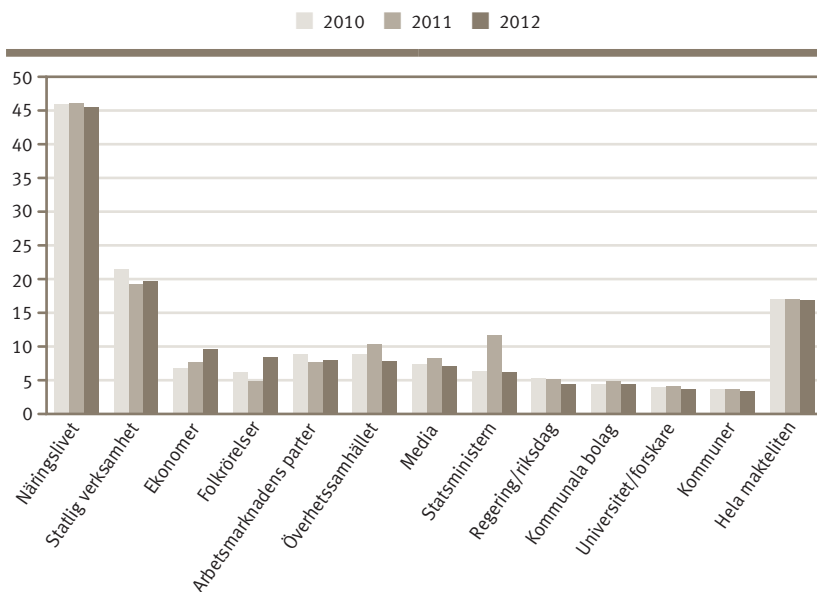

Diagram 1.1

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

En jämförelse mellan ekonomisk, demokratisk och byråkratisk elit

I var och en av de elva maktgrupperna ingår det för få personer för att det ska gå att dra några större slutsatser kring inkomstutvecklingen i respektive undergrupp. Flera grupper består bara av sammanlagt tio positioner. För att möjliggöra bredare jämförelser har vi skapat tre större grupper. Den första gruppen, som vi kallar den *ekonomiska* eliten, består av representanter för näringslivet (50 personer). Den andra gruppen, den *demokratiska* eliten, består av folk- och förtroendevalda (50 personer). Övriga (97 personer) ingår i en något heterogen grupp som

vi valt att kalla den *byråkratiska* eliten. Här finns de statliga och kommunala cheferna, överhettssamhället, media, universiteten, ekonomerna, cirka hälften av gruppen arbetsmarknadens parter och några från regering/riksdag.

Den ekonomiska eliten hade en genomsnittlig inkomst motsvarande 45,5 industriarbetarlöner 2012. De två övriga grupperna hade betydligt lägre inkomster. Den byråkratiska eliten hade 7,6 industriarbetarlöner och den demokratiska eliten 6 industriarbetarlöner.

I den byråkratiska eliten är det åtta positioner som utmärker sig genom att de har inkomster före skatt överstigande 15 industriarbetarlöner. Det är Vattenfalls VD (43), Telias VD (54), Postens VD (31), kungen (46), TV4-chefen (175), SEBs chefsekonom (36), Svenskt Näringslivs VD (23) och Teknikföretagens VD (22). Tas dessa åtta personers (mäns) inkomster bort från gruppen den byråkratiska eliten blir genomsnittet för denna grupp 5,3 i stället för 7,6 industriarbetarlöner.

I den grupp vi kallar den demokratiska (folkvalda) eliten motsvarar den genomsnittliga inkomsten 5,3 industriarbetarlöner. I denna grupp utmärker sig också några män, Svenskt näringslivs ordförande med en inkomst motsvarande 48 industriarbetarlöner, Riksidrottsförbundets generalsekreterare (33), KFs VD (24) och talmannen (16). Om dessa fyra undantas blir genomsnittet för gruppen 3,7 industriarbetarlöner.

Utvecklingen från år 1950 till 2012

Skillnaden mellan maktelitens inkomster i genomsnitt och industriarbetarlönen har varierat kraftigt under den tidsperiod som vi studerar. Diagram 1.2 visar utvecklingen för de tre grupperna från år 1950 och fram till 2012. För samtliga positioner i makteliten motsvarade den genomsnittliga sammanräknade inkomsten 11 industriarbetarlöner år 1950. 1980 var samma genomsnitt endast 5 gånger en industriarbetarlön. År 1995 var makteliten åter tillbaka på ungefär samma nivå som för år 1950. År 2011 tjänade maktelitens medlemmar i genomsnitt en sammanräknad inkomst på knappt 17 industriarbetarlöner.

Den ekonomiska eliten hade år 1950 en inkomst som var 26 gånger större än en industriarbetares lön. Mellan 1950 och 1980 minskade dock dessa inkomster och skillnaden var som lägst år 1980. Detta år motsvarade inkomsterna i denna grupp 9 industriarbetarlöner. Under denna pe-

Inkomstutvecklingen i maktelitens huvudgrupper 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

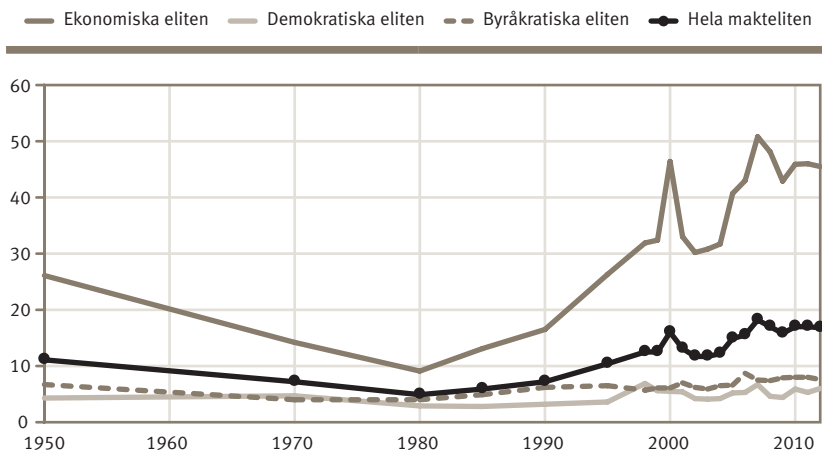

Diagram 1.2

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

riod, i början på 1980-talet, var inkomstskillnaderna som minst i Sverige. Under senare delen av 1980-talet började skillnaden öka igen, för att år 1995 vara tillbaka på 1950 års nivå³.

Under några år i början av 2000-talet framstod det som att skillnaderna mellan en vanlig löntagare och den ekonomiska eliten hade kulminerat år 2000. Detta år motsvarade den genomsnittliga inkomsten i den ekonomiska eliten så mycket som 46 industriarbetarlöner. Denna höga siffra har dock överträffats av inkomstnoteringarna i näringslivet för åren 2007 och 2008 med 48 respektive 51 industriarbetarlöner. Innevarande undersökningsår är inkomsten åter uppe på samma nivå som det som såg ut som en toppnotering år 2000.

³ Under denna period har vi endast data för åren 1950, -70, -80, -85, -90, -95.

Maktelitens inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 1950–2012 Antal industriarbetarlöner

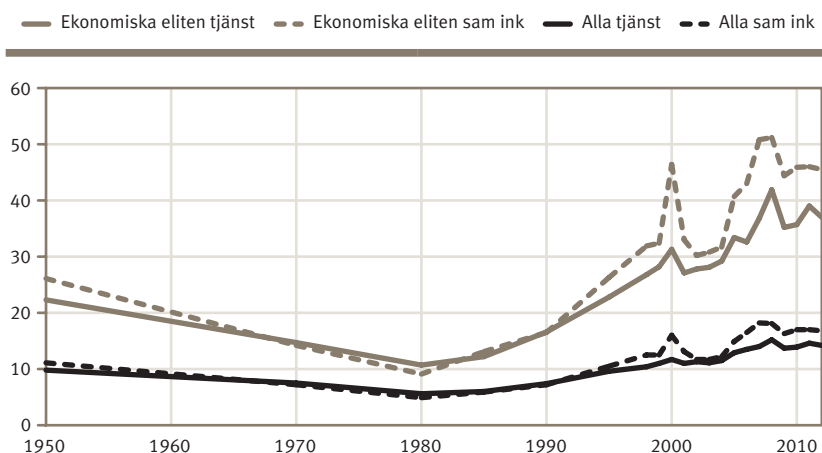

Diagram 1.3

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Den sammanräknade inkomsten för den ekonomiska eliten åren 2000 och 2007 utgjordes i ovanligt hög grad av kapitalinkomster, 33 respektive 28 procent. Om man räknar bort dessa två år blir den genomsnittliga kapitalinkomsten över alla år cirka 11 procent. Detta kan jämföras med 1980, då kapitalinkomsterna var negativa (kapitalutgifterna översteg kapitalinkomsterna) med 17 procent av den sammanlagda inkomsten. Kapitalinkomsten för år 2012 var 19 procent av den sammanräknade inkomsten.

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den ekonomiska makteliten 1950–2012 Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR OCH MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
Ekonomiska eliten						
1950	0	0,0	50	26,1	50	26,1
1970	0	0,0	50	14,2	50	14,2
1980	0	0,0	49	9,1	49	9,1
1985	0	0,0	50	13,1	50	13,1
1990	0	0,0	50	16,5	50	16,5
1995	0	0,0	49	26,3	49	26,3
1998	0	0,0	50	31,9	50	31,9
1999	0	0,0	50	32,4	50	32,4
2000	0	0,0	50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0	0,0	50	31,7	50	31,7
2005	0	0,0	50	40,7	50	40,7
2006	1	50,6	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	50,3	50	50,8
2008	2	58,9	48	47,7	50	48,1
2009	2	30,1	48	43,0	50	42,5
2010	2	46,1	48	45,9	50	45,9
2011	2	40,2	48	46,3	50	46,0
2012	3	34,2	47	46,2	50	45,5

Tabell 1.2a

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Detta visar att de stora variationerna i inkomster under enskilda år utgörs av förändringar i kapitalinkomster. Dessa förändringar styrs i huvudsak av kraftiga upp- och nedgångar på aktiemarknaden. Mellan 1996 och år 2000 steg börsen med 185 procent (från 116 i årsgenomsnitt till 330) för att sedan falla med 46 procent (till 177) fram till år 2002. Den senaste finanskrisen fick till följd att börsen föll 36 procent (från 381 till 244) mellan åren 2007 och 2009.

Den demokratiska eliten hade år 1950 motsvarande drygt 4 industri-

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den demokratiska makteliten 1950–2012 Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR OCH MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
Demokratiska eliten						
1950	0	0,0	58	4,3	58	4,3
1970	0	0,0	59	4,7	59	4,7
1980	2	2,2	58	2,9	60	2,9
1985	4	2,1	56	2,9	60	2,8
1990	6	2,5	54	3,3	60	3,2
1995	14	3,2	47	3,8	61	3,6
1998	15	3,4	41	4,2	56	6,9
1999	14	3,5	42	6,3	56	5,6
2000	11	3,5	42	6,1	53	5,5
2001	14	3,5	39	6,1	53	5,4
2002	17	3,4	35	4,5	52	4,2
2003	19	3,4	33	4,6	52	4,1
2004	18	3,6	34	4,5	52	4,2
2005	20	3,5	32	6,3	52	5,2
2006	18	3,6	34	6,2	52	5,3
2007	16	4,0	36	7,9	52	6,7
2008	14	4,0	36	4,7	50	4,6
2009	15	3,9	35	4,7	50	4,4
2010	13	4,5	37	4,8	50	5,9
2011	14	3,6	36	5,9	50	5,3
2012	15	3,5	35	7,0	50	6,0

Tabell 1.2b

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

arbetarlöner. Från denna nivå skedde en nedgång till som lägst knappt 3 industriarbetarlöner år 1980. Någon gång efter år 1985 började även inkomsterna i denna grupp att öka snabbare än industriarbetarnas och år 1998 var relationen ungefär 7 till 1. Sedan har den demokratiska elitens relativa inkomster sjunkit, till 6 industriarbetarlöner år 2012.

Inkomsterna i den byråkratiska eliten motsvarade startåret 1950 nästan 7 industriarbetarlöner. Utvecklingen följer samma mönster som för

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i den byråkratiska makteliten 1950–2012 Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR OCH MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
Byråkratiska eliten						
1950	1	4,9	79	6,8	80	6,7
1970	1	3,2	88	4,0	89	4,0
1980	4	2,4	87	4,0	91	4,0
1985	3	3,1	87	4,9	90	4,9
1990	6	2,7	86	6,5	92	6,2
1995	10	4,2	82	6,8	92	6,5
1998	12	3,6	83	8,0	95	5,7
1999	13	4,9	78	6,3	91	6,1
2000	15	5,0	83	4,3	98	6,1
2001	17	5,7	80	7,3	98	7,0
2002	19	5,7	79	6,3	97	6,2
2003	18	5,8	79	6,0	97	5,9
2004	18	8,6	79	6,0	97	6,5
2005	22	5,0	74	7,1	96	6,6
2006	21	4,8	75	9,8	96	8,7
2007	24	4,5	72	8,4	96	7,5
2008	27	4,4	70	8,6	97	7,4
2009	29	5,2	68	9,1	97	7,9
2010	26	5,0	71	9,0	97	8,0
2011	29	5,6	68	9,0	97	8,0
2012	30	5,2	67	8,7	97	7,6

Tabell 1.2c

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

övriga elitgrupper och skillnaderna var sålunda som minst i början av 1980-talet (motsvarande 4 industriarbetarlöner), för att sedan vända uppåt. Under 1990-talet har den genomsnittliga inkomstrelationen för denna grupp och industriarbetarna varierat mycket lite. Sedan år 1990 har den rört sig runt 6 industriarbetarlöner. De senaste åren har dock skillnaden ökat och år 2012 utgjorde gruppens genomsnittliga inkomst nästan 8 industriarbetarlöner.

Sammanräknad inkomst för män och kvinnor i hela makteliten 1950–2012 Antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR OCH MÄN	
	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön	Antal positioner	Industriarbetarlön
Hela makteliten						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	6,8	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,4	200	5,9
1990	12	2,6	190	8,2	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2000	26	4,4	174	17,8	200	16,0
2001	32	5,5	167	14,6	200	13,1
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	18,1	198	15,5
2007	42	7,1	156	21,2	198	18,2
2008	43	6,9	154	20,1	197	17,0
2009	45	5,9	152	18,7	197	15,8
2010	41	6,9	156	19,7	197	17,0
2011	45	6,5	152	20,0	197	17,0
2012	48	6,5	149	20,1	197	16,8

Tabell 1.2d

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Hellre rik än ung

Den genomsnittliga åldern för de personer vi kallar makteliten har inte ändrats nämnvärt under den studerade perioden. År 1950 var genomsnittsåldern 55 för dem med de främsta maktpositionerna i näringslivet. Därefter har genomsnittsåldern sjunkit något och 2012 var den 52 år. Även den demokratiska eliten hade år 2012 en lägre genomsnitt-

lig ålder, 50 år. Tidigare var genomsnittet under en lägre period 55 år i denna grupp. För den byråkratiska eliten har genomsnittsåldern länge legat kring 54 år.

Andelen 40-åringar och yngre i hela makteliten har ökat från 6 procent år 2011 till 14 procent år 2012. I denna grupp är också inkomsterna som genomsnitt lägst, 4,3 industriarbetarlöner år 2012, om man också tar med den unge man som hade över 200 industriarbetarlöner blir genomsnittet 18,3. Antalet personer i makteliten som är 60 år och äldre, mellan 60–70 år, har ökat sedan föregående år och utgör nu 32 procent av gruppen mot 22 procent år 2011. Dessa har en sammanräknad inkomst som nu motsvarar 16,6 industriarbetarlöner i genomsnitt (18,5 år 2011). Den yngsta personen som ingick i makteliten 2012 var 32 år och den äldsta var 70 år.

Hur står det till med jämställdheten?

Antalet kvinnor i makteliten har ökat ...

Som framgår av tabell 1.2 är och förblir makteliten en skara som kraftigt domineras av män. Endast 24 procent eller 48 av 197 maktpositioner innehas av kvinnor. Antalet kvinnor har dock ökat förhållandevis stadigt sedan någon gång på 1970-talet. Både 1950 och 1970 fanns endast en kvinna med i urvalet. 1980 var det sex kvinnor som innehade någon position i makteliten. 1990 hade denna siffra fördubblats. Åren 2009 och 2012 var antalet högst, 48 kvinnor.

Den låga andelen kvinnor gör att det är mycket få kvinnor i varje grupp. I den ekonomiska eliten är kvinnor mest underrepresenterade. År 2012 var de endast tre stycken (6 procent) och så sent som 2001 fanns inte en enda kvinna med bland de 50 cheferna i näringslivet. Näst sämsta grupp när det kommer till kvinnorepresentation på toppositioner är ekonomerna: 1 av 10 är en kvinna. Inom universitets- och forskargruppen har det tillkommit 4 kvinnor sedan förra året. Det blir en ökning från 20 till 60 procent.

Överhetssamhället, som under perioden 1950 till 2009 inte har inkluderat mer än en enda kvinna hade 3 kvinnor i gruppen år 2012. Totalt är jämställdheten störst inom mediagruppen med 44 procent kvinnor (ökade från 6 till 7 kvinnor från förra året). Även 2009 hade mediagruppen 44 procent. Bland de kommunala cheferna samt inom kommunala bolag var kvinnornas andel 30 respektive 33 procent 2012.

Andel kvinnor i maktelitens tre huvudgrupper 1950–2012

Procent

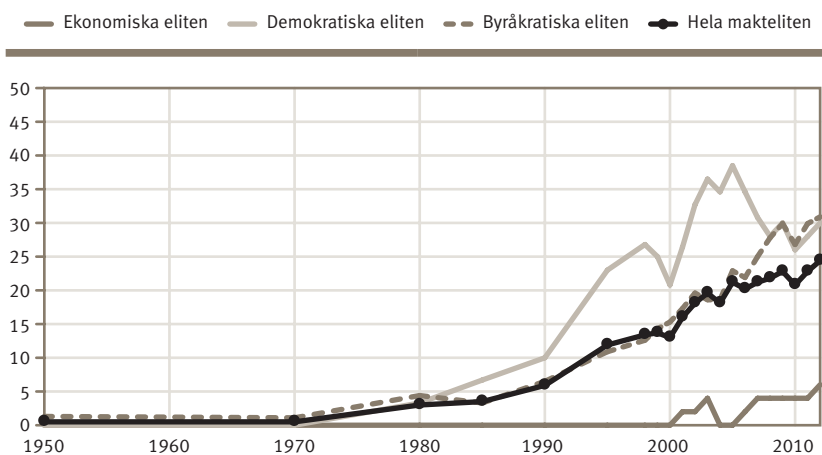

Diagram 1.4

Källa: Offentliga källor sam årsredovisningar

I en jämförelse av de större grupperna framträder bilden av att kvinnorepresentationen har haft en stadig ökning inom den byråkratiska eliten sedan mitten av 1980-talet. Ökningen avstannade 2009 och är nu 31 procent. Den demokratiska eliten ökade också ganska stadigt fram till 2005 och var då 38 procent. Sedan dess har den minskat till knappt 30 procent. Trenden bröts när det gäller den demokratiska eliten då antalet kvinnor på de utvalda positionerna i regering och riksdag minskade sedan 2007.

... men kvinnornas inkomster ligger betydligt lägre än männens

År 2012 hade kvinnorna i snitt 32 procent av männens inkomster i makteliten. Det är mycket få kvinnor som har högre ersättningar än genomsnittet för männen i varje grupp. I den ekonomiska eliten finns

Maktgruppernas inkomster för kvinnor och män 2012

Antal industriarbetarlöner

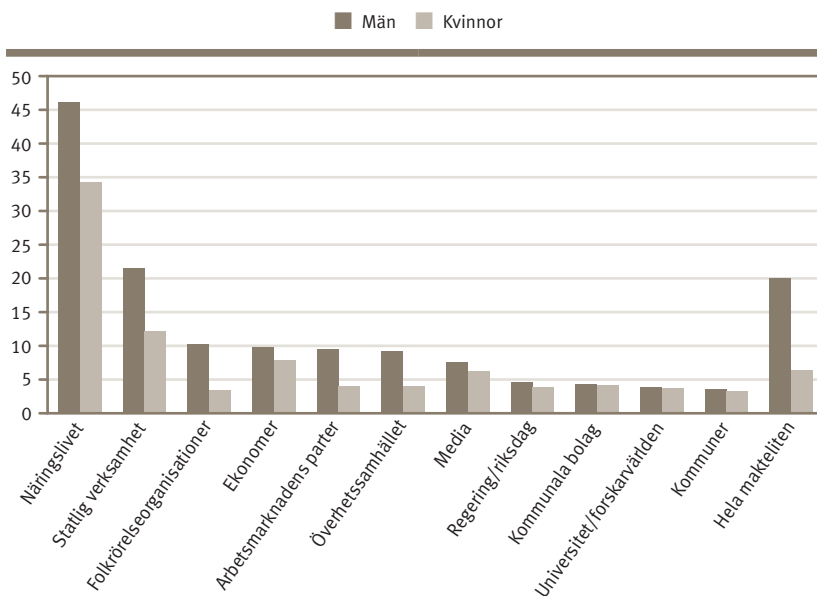

Diagram 1.5

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

tre kvinnor som tjänar betydligt mer än genomsnittet för alla kvinnor. Om dessa tre räknas bort blir kvinnornas inkomstandel bara 23 procent av männens.

Kommunerna och de kommunala bolagen, regering/riksdag samt mediagruppen är de enda maktelitsgrupperna där kvinnorna har ungefär lika stora inkomster som männen 2012. Kvinnorna i universitets- och forskarvärlden som har ökat i antal från 2 till 6 sista året, har 2012 också lika inkomster som männen till skillnad från förra året då 2 kvinnor hade betydligt högre inkomster än de 8 männen.

År 2012 var den genomsnittliga inkomsten för kvinnorna i hela makteliten 6,5 industriarbetarlöner att jämföra med männens 20,1. Det ger den kvinnliga makteliten 32 procent av den manliga maktelitens inkomster, vilket är en liten minskning jämfört med 2011 då andelen var 33 procent.

Maktelitens inkomster för kvinnor och män 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

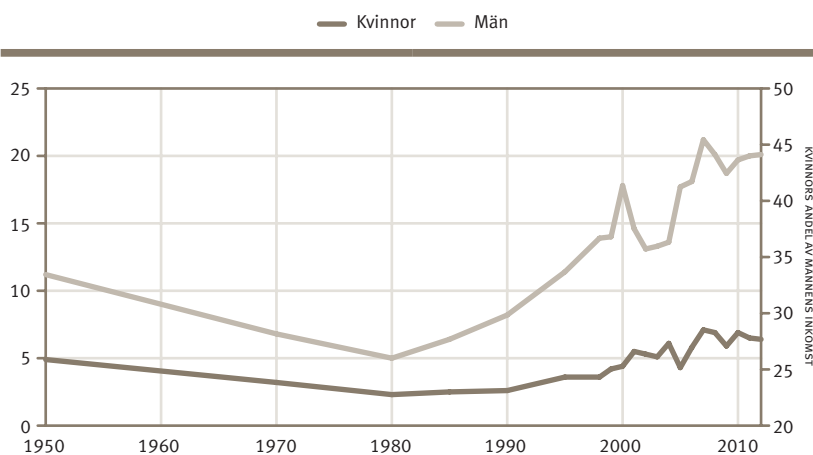

Diagram 1.6

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Över hela den uppmätta perioden har skillnaderna mellan mäns och kvinnors ersättningar ökat. Perioden före 1990 innehöll makteliten dock mycket få kvinnor. Kvinnorna, som enbart var sex stycken 1980, tjänade då i genomsnitt nästan hälften av de 194 männen inkomster (cirka 45 procent). Därefter har skillnaderna ökat med undantag för första delen av 2000-talet, då männen i den ekonomiska eliten hade mindre inkomster under några år. Denna utveckling beror i hög grad också på att männen i större utsträckning består av kapitalinkomster, vilka har ökat betydligt snabbare under perioden. Om man enbart jämför lönerna för kvinnorna i urvalet med männen så kvarstår dock stora skillnader – 2012 var kvinnornas löner 32 procent av männen (32,5 procent år 2011).

Inkomstutvecklingen för arbetsmarknadens parter

Vi har även i denna rapport gjort en särskild granskning av de positioner som innehas av arbetsmarknadens parter. Hur utvecklas inkomsterna

Inkomster för arbetsmarknadens parter 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

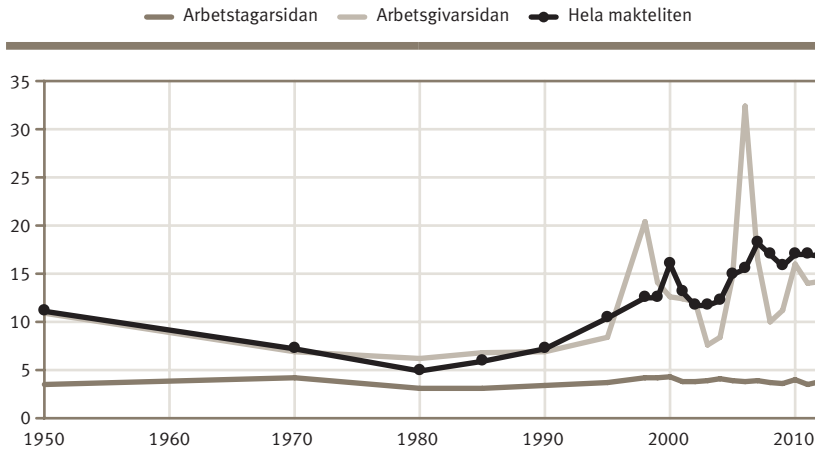

Diagram 1.7

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

för den elit som utgörs av arbetsmarknadens parter jämfört med hela makteliten.

Den fackliga elitens inkomster har inte ökat

Från LO ingår ordförande, vice ordförande samt ekonomichefen. LO-ordföranden behandlas i ett särskilt avsnitt nedan. Vidare finns ordföranden för ett antal tjänstemanna- och industriförbund samt några av deras ekonomichefer.

Bland medlemsförbunden är ordförandena i Byggnads, Handels, Kommunal och IF Metall med i vårt urval. Den genomsnittliga inkomsten för dessa fyra förbundsordförande var 3 gånger en industriarbetarlön år 2012. Detta kan jämföras med den genomsnittliga inkomsten 2012 för de 10 förbundsordförande som inte ingår i vårt urval, som var 2,5 industriarbetarlöner. Inkomsterna för samtliga förbundsordförande i LO framgår av bilaga 4.

I diagram 1.7 och i tabell 1.3 visas hur de fackliga företrädarnas in-

Inkomsterna för arbetsmarknadens parter 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

	Hela makteliten	Arbetstagsansidan	Arbetsgivaransidan
1950	11,1	3,5	10,9
1970	7,2	4,2	6,9
1980	4,9	3,1	6,2
1985	5,9	3,1	6,8
1990	7,2	3,4	6,9
1995	10,4	3,7	8,4
1998	12,5	4,2	20,4
1999	12,5	4,2	14,1
2000	16,0	4,3	12,6
2001	13,1	3,8	12,4
2002	11,7	3,8	12,1
2003	11,7	3,9	7,6
2004	12,2	4,1	8,4
2005	14,9	3,9	14,7
2006	15,5	3,8	32,4
2007	18,2	3,9	16,5
2008	17,0	3,7	10,0
2009	15,8	3,6	11,2
2010	17,0	4,0	16,0
2011	17,0	3,5	14,0
2012	16,8	3,8	14,2

Tabell 1.3

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

komster utvecklas i relation till industriarbetarlönen. Här finns det inget tydligt mönster över tiden. Störst var skillnaden år 1998, 2000 och 2004 då inkomsterna i gruppen motsvarade drygt fyra industriarbetarlöner. De låg på knappt fyra industriarbetarlöner 2002, vilket var något över 1950 års nivå. År 2012 var gruppens inkomst i genomsnitt 3,8 industriarbetarlöner. De fackliga företrädarnas inkomster har under hela undersökningsperioden legat mellan 3,1 och 4,3 industriarbetarlöner.

Arbetsgivarernas inkomster har dragit ifrån kraftigt

Arbetsgivaransidan har under hela den studerade perioden haft väsentligt högre inkomster än arbetstagaransidans representanter. Inkomsterna för

Inkomster för ordförande i LO och VD i Svenskt Näringsliv 1950–2012

Antal industriarbetarlöner

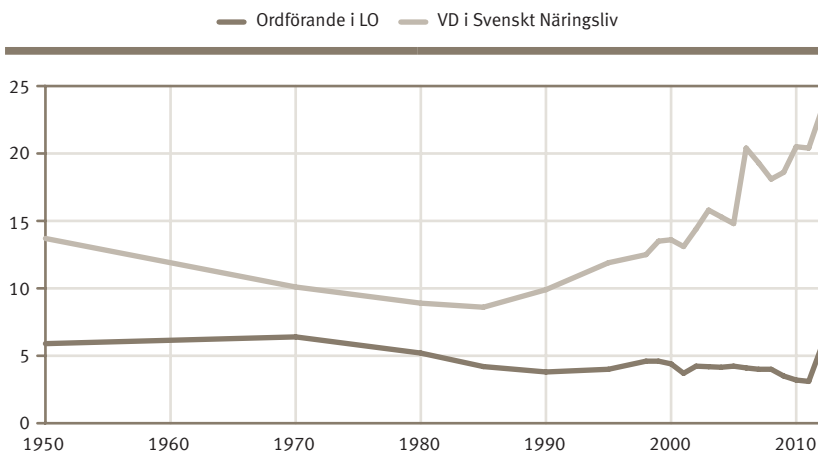

Diagram 1.8

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

denna grupp har pendlat från motsvarande 6 till 32 gånger en industriarbetares lön. År 2012 hade arbetsgivarrepresentanterna en inkomst på i snitt 14 industriarbetarlöner. Om vi räknar bort Svenskt Näringslivs VD och ordförande samt Teknikföretagens VD blir genomsnittet 6 industriarbetarlöner.

LO-ordföranden

Diagram 1.8 visar inkomstutvecklingen 1950–2011 för LOs ordförande uttryckt i antal industriarbetarlöner. 1950 hade LOs ordförande en inkomst motsvarande cirka 6 industriarbetarlöner. Från och med 1985 har LOs ordförande haft inkomster som legat runt 4 industriarbetarlöner. År 2012 var inkomsten 5,6 industriarbetarlöner – den högsta relativa inkomsten under hela perioden. Den höga inkomsten beror på att LO-ordförandens tidigare lön samt arvoden var högre än det som LO betalade från maj månad då han blev vald. LOs ordförande har lön som motsvarar 3,5 industriarbetarlöner och han får inte personligen behålla

arvoden från de styrelser han sitter i. Att inkomsten för denna position var något högre i början av vår undersökningsperiod beror framför allt på att LOs ordförande under många år också var riksdagsledamot och då även uppbar arvode för detta.

I diagrammet visas också de relativa inkomsterna för VD i Svenskt Näringsliv – den position på arbetsgivarsidan som mest påminner om den position som LOs ordförande har på arbetstagarsidan. Svensk Näringslivs VD hade 2012 en inkomst motsvarande 23,1 industriarbetares – 4,1 gånger så hög som LOs ordförande.

Inkomstkoncentration kan hota den finansiella stabiliteten

Från växande klyftor till finansiell kris

Finansiella kriser förklaras ofta med låga räntor, slapphänt kreditgivning eller bristfälligt reglerade kreditmarknader. Men efter finanskrisen 2008/2009 har ytterligare en bidragande faktor lanserats: ökad inkomstkoncentration. En rad ekonomer hävdar att det finns samband mellan en mer ojämlig inkomstfördelning, växande skuldsättning i hushållssektorn och finansiell instabilitet.

Initialt tog dessa forskare avstamp i iakttagelsen att såväl den senaste finanskrisen och den efterföljande ”stora recessionen”, liksom Wall Street-kraschen 1929 och den påföljande stora depressionen föregicks av kraftigt ökade inkomstskillnader i framförallt USA. IMF:s förre chefekonom Raghuram Rajan satte på allvar fart på debatten 2010 genom sin bok *Fault Lines*,⁴ där han hävdar att växande inkomstklyftor skapade ett tryck på politikerna att göra något för att förbättra låg- och medelinkomsttagarnas försvagade relativa inkomstposition. Rajan menar att eftersom det rådande politiska klimatet i Washington innebar att dörren var stängd för omfördelning via skatter och offentliga utgifter så valde politikerna istället en politiskt sett mer framkomlig väg – friare kreditgivning till de inkomstgrupper som halkat efter. Genom avreglering och styrning av statsägda bostadsinstitut så att dessa ökade sin utlåning till svaga inkomstgrupper kunde dessa grupper kompensera för sina stagnerande inkomster genom högre belåning. Enligt Rajan lade detta grunden till en lånebubbla som sedan briserade och försatte världsekonomin i kris. Men hans resonemang har ifrågasatts. Andra ekonomer, däribland Daron Acemoglu,⁵ hävdar att Rajans ansats misstolkar de verkliga sambanden. Acemoglu anser istället att politiska förändringar ligger bakom både ökad inkomstojämlikhet och kredittillväxten. Enligt hans synsätt har ökat politiskt inflytande för höginkomsttagargrupper

4 Rajan, R. G. (2010), *Fault Lines*, Princeton University Press.

5 Acemoglu, D. (2011), *Thoughts on inequality and the financial crisis*, anförande vid American Economic Association, den 7 januari 2011.

lett till avreglering av finanssektorn. En utveckling som i sin tur påverkat både inkomstfördelningen och den finansiella stabiliteten menligt. Trots skiljaktigheterna mellan de två synsätten så har de en gemensam nämnare i att det är det amerikanska politiska systemet som anses utgöra den sammanbindande länken mellan ojämlik inkomstfördelning och finansiell sårbarhet. Notervärt är också att det enligt dessa synsätt inte är växande inkomstskillnader i sig som ger upphov till hushållens kreditexpansion och påföljande finansiell instabilitet, utan det politiska systemets agerande eller reagerande.

Länken mellan inkomstskillnader och hushållens skuldsättning

Andra ekonomer hävdar att det finns en mer direkt koppling mellan inkomstfördelningen och hushållens skuldsättning, vilket skulle innebära att sambandet kan väntas vara mera allmängiltigt. Två IMF-ekonomer, Michael Kumhof och Romain Rancière, har utvecklat en allmän jämviktsmodell,⁶ där snabb kreditillväxt och finanskris är ett resultat av växande inkomstskillnader. I modellen finns det två kategorier av aktörer, de rikaste fem procenten av befolkningen – omnämnda ”investerarare” – och övriga 95 procent ”löntagare”. När det sker en relativ inkomstförskjutning mellan dessa två till investerarnas fördel, så kommer ”investerararna” att vilja investera en del av dessa medel i finansiella placeringar i form av lån till ”löntagarna”. Den senare gruppen vill å sin sida kompensera sig för sin försvagade relativa inkomstposition genom högre belåning. I modellen leder ökade inkomstskillnader således både till ett ökat utbud och en ökad efterfrågan på krediter. Något som i nästa led medför en stigande skuldkvot hos hushållen. Tilläggas kan att för en liten öppen ekonomi som den svenska i en värld av fria internationella kapitalrörelser är det den efterfrågedrivande effekten som är Kumhof- Rancière-modellens bärande bidrag, eftersom kreditutbudet kan antas vara bestämt av världsmarknaden.

Det bör poängteras att modellen förutsätter att ett vanligt standardantagande om hushållens konsumtion förkastas. Under senare decennier har Milton Friedmans så kallade ”permanent inkomst”-hypotes

6 Kumhof, M. och R. Rancière (2010), *Inequality, Leverage and Crises*, IMF Working Papers 10/268.

varit dominerande. Enligt detta synsätt kommer ett hushåll konsumera i linje med sin förväntade långsiktiga livsinkomst, vilket innebär att hushållet lånar pengar för att jämna ut svängningarna i sin egen inkomstutveckling. Varje enskilt hushålls konsumtion antas vara oberoende av hur mycket andra i omgivningen spenderar. Med en sådan utgångspunkt kommer lägre förväntad livsinkomst för "löntagargruppen", till följd av ökade inkomstskillnader bara leda till att dessa hushåll väljer att konsumera mindre, inte till högre kredittillväxt. Istället bygger Kumhof-Rancières modell på att löntagarna har en lägsta konsumtionsnivå som de strävar efter att uppnå, en nivå som baseras på deras tidigare konsumtion. Om inkomsterna inte räcker till för att nå denna nivå, så kommer hushållen att svara med ökad belåning. Resonemanget har påfallande likheter med keynesiansk konsumtionsteori och den så kallade relativa inkomsthypotesen. Enligt dessa synsätt är ett hushålls konsumtion en funktion av den tidigare uppnådda konsumtionsnivån och en referensgrupps konsumtionsnivå. Istället för rationellt beräkande individer med fullständig information som kalkylerar sin livsinkomst och gör konsumtions- och sparbeslut utifrån denna kalkyl antas individerna här ta hänsyn till sin egen tidigare konsumtion och hur mycket personer i omgivningen som man jämför sig med spenderar. Människor antas agera utifrån en naturlig strävan att försöka hålla jämna steg med grannen, medarbetarna på jobbet eller andra personer i umgängeskretsen. Enligt den relativa inkomsthypotesen leder växande inkomstskillnader till att hushåll som förlorar mark inkomstmässigt kommer att försöka kompensera sig för detta genom att spara mindre och i slutändan börja låna. En liknande konsumtionsteori har utvecklats av ekonomerna Robert Frank och Adam Levine, som skriver att beteendeforskning entydigt visar att "människor generellt tenderar att se till dem som befinner sig högre upp på inkomstskalan snarare än dem som befinner sig nedanför".⁷ Deras resonemang lyder så här: Om de rikaste hushållens inkomster och konsumtion ökar så kommer det leda till att gruppen strax under dem försöker hålla jämna steg i sin konsumtion, men om den senare gruppens inkomster inte ökat i samma takt så måste detta kompenseras för genom

7 Levine, A.S., R.H. Frank och O. Dijk (2010), *Expenditure Cascades*, tillgänglig vid SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1690612>.

ökad belåning. I nästa steg kan gruppen som befinner sig ytterligare ett steg längre ned på inkomstskalan förväntas reagera på samma sätt när deras referensgrupp – hushållen strax ovanför dem på inkomstskalan – börjar konsumera mer. Om det saknas bindande kreditrestriktioner kan mönstret väntas fortsätta hela vägen ner på inkomstskalan. Fenomenet har av upphovsmännen kallats för ”utgiftskaskader”. Gemensamt för dessa närbesläktade alternativa konsumtionsteorier är att ökad efterfrågan på krediter uppstår som en effekt av ökad inkomstspridning.

Växande empiriskt stöd för ett samband

Sett mot bakgrund av att Kumhof-Rancièrè-modellen formulerades så sent som 2010 är det inte märkligt att antalet studier som har prövat modellen empiriskt är förhållandevis begränsat. Det finns dock tre större vetenskapliga rapporter där modellen har testats på faktiska data från en rad industrialiserade länder. Den första kom från två amerikanska forskare, Michael Bordo och Christopher Meissner.⁸ Med hjälp av paneldata från 14 industrialiserade länder, däribland Sverige, över perioden 1920–2000 försöker forskarna utröna om det finns ett samband mellan ökad inkomstjämlighet, kredittillväxt och bankkriser. Prövningen är gjord genom att mäta om förändringen i den rikaste percentilens inkomstandel samvarierar med banklånestockens tillväxttakt. Bordo och Meissner finner inga bevis för att ökad inkomstkoncentration skulle leda till växande skuldsättning. Däremot finner forskarna entydiga belägg för att växande skuldsättning medför ökad risk för en bankkris. Enligt dem är låga räntor och snabb ekonomisk expansion de enda statistiskt belagda faktorerna bakom episoder med hög kredittillväxt.

Även om Bordo-Meissner-studien fick betydande uppmärksamhet i internationell press och för en tid tycktes ha begravt Kumhof-Rancièrè-modellen så kom under fjolåret två nya studier som ifrågasätter metodvalet och når helt andra slutsatser. Tre europeiska forskare, Christiano Perugini, Jens Hölscher och Simon Collie, som använder paneldata från 18 OECD-länder, däribland Sverige, över perioden 1970–2007 finner ett stabilt positivt samband mellan ökad inkomstkoncentration och stigande privat skuldsättning, även om man kontrollerar för andra mer kon-

⁸ Bordo, M.D. och C. Meissner (2012), *Does inequality lead to a financial crisis?*, NBER Working Paper No. 17896.

ventionella bestämningsfaktorer.⁹ I likhet med Bordo & Meissner finner även denna forskargrupp att ökad privat skuldsättning medför ökad risk för en finansiell kris. Även om forskargruppen hämtar sin inspiration från den tidigare studien så skiljer sig metodvalet åt på flera avgörande punkter. Den senare studien mäter skulderna som andel av BNP istället för skuldstockens tillväxttakt och inkluderar finansiell avreglering som en potentiell variabel. Forskargruppen hävdar vidare att avgränsning till tiden efter 1970 är motiverad. Avskaffandet av Bretton-Woodssystemet, påföljande avregleringar och ökad finansiell innovation har medfört att den finansiella sektorn under denna epok i växande utsträckning börjat leva sitt eget liv vid sidan av den reala ekonomin, vilket sammantaget kan antas innebära att det skett en betydande strukturell förändring. De europeiska forskarna kontrollerar också för möjligheten att det skulle finnas omvända orsakssamband och samvariation mellan olika variabler i modellen. Dessa tester visar att det inte är så att finansiell avreglering driver fram både ökade inkomstskillnader och växande skuldsättning, utan inkomstjämlighet är i sig en orsak till skuldutväxt. Slutsatsen att ökad inkomstkoncentration medför växande skuldsättning visar sig inte heller vara avhängig måttet på inkomstskillnader. Om topppercentilens inkomstandel byts ut mot motsvarande andel för tjugondelen, respektive tiondelen, av befolkningen med högst inkomster så nås närmast identiska resultat.

Nyligen kom den finske forskaren Tuomas Malinen vid Helsingfors Universitet med en rapport som bekräftar resultaten från Perugini-Hölscher-Collie-studien.¹⁰ Malinen finner att det finns ett långsiktigt samband mellan inkomstjämlighet och skuldkvotens utveckling. I rapporten används paneldata från åtta industrialiserade länder, även här är Sverige ett av dem, över perioden 1959–2008. Genom ekonometriska kontrollmetoder belägger han även att orsakssambandet går från ökad inkomstjämlighet till växande skuldsättning, och inte vice versa.

Sammantaget visar dessa forskningsbidrag att det finns växande empiriskt stöd för tesen att stigande inkomstskillnader medför ökad skuldsättning i hushållssektorn. Studier som använder väldefinierade

9 Perugini, C., J. Hölscher och S. Collie (2013), *Inequality, credit expansion and financial crises*, MPRA Paper No. 51336.

10 Malinen, T. (2013), *Does Income Inequality Contribute to Credit Cycles?*, tillgänglig vid SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2358414>.

variabler, mer avancerad metodik och tidsmässigt inriktar sig på en i sammanhanget mer relevant tidsperiod med viss tydlighet åt det hållet.

För att ytterligare underbygga sambandet kan det vara värdefullt att redogöra för den forskning som finns rörande inkomstjämlighet och hushållens konsumtionsmönster, för att om möjligt kasta visst ljus på teorierna om utgiftskaskader och den relativa inkomsthypotesens giltighet. Tyvärr är denna forskning i stor utsträckning begränsad till amerikanska data. Frank-Levine-Dijk finner i en studie över USAs hundra folkrikaste kommuner att områden där inkomstskillnaderna ökar mest är desamma som uppvisar ökat antal hushåll som hamnar i finansiella svårigheter.¹¹ Chicago-ekonomerna Marianne Bertrand och Adair Morse finner vidare att ökade inkomster och konsumtion hos hushåll överst på inkomstskalan – definierat som den bäst betalda femtedelen – leder till ökad konsumtion hos hushåll lägre ned på inkomstskalan även om dessa hushålls inkomster är oförändrade.¹² Bertrand och Morse skriver att deras resultat stämmer med synen att ”ökad konsumtion bland de rika framkallar statussökande eller status-upprätthållande konsumtion” bland mindre bemedlade grupper. Forskarna finner även att effekten av de rikas konsumtion är större på medelklassen än i de lägre inkomstskikten. Två andra amerikanska ekonomer, Barry Cynamon och Steven Fazzari, jämför utvecklingen i inkomster, konsumtion och sparande uppdelat mellan de översta fem procenten på inkomstskalan och övriga 95 procent av befolkningen.¹³ Deras resultat visar att konsumtionen ökade och skuldsättningen exploderade i den senare gruppen, medan deras inkomstandel föll markant. Förklaringen till mönstret finner författarna i att ”hushåll över tid formar en identitet som hjälper dem göra konsumtionsval genom att informera sig om vilken konsumtion som kan anses normal”, och vägledningen för vad som är normalt hämtas i sin tur från omgivningen. Enligt deras synsätt tenderar ökad inkomstjämlighet att driva upp normerna för konsumtionen i takt med att var och en ser alltmer kostsamma livsstilar runtomkring sig.

11 Levine, A.S., R.H. Frank och O. Dijk (2010), *Expenditure Cascades*, tillgänglig vid SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1690612>

12 Bertrand, M. och A. Morse (2013), *Trickle-Down Consumption*, NBER Working Paper Series, No. 18883.

13 Cynamon, B.Z. och S.M. Fazzari (2013), *Inequality and Household Finance during the Consumer Age*, Levy Economics Institute, Working Paper No. 752.

Det svenska exemplet

De nya internationella rönen har bäring på den pågående svenska debatten om hushållens höga skuldsättning. Som nämnts ovan så har hög privat skuldsättning i flera studier funnits medföra ökad finansiell sårbarhet och förhöjd risk för en finansiell kris.

Med undantag för en femårsperiod, under finanskrisen i början på 90-talet, så har hushållens skuldsättning visat en uppåtgående trend sedan 1980. Sedan mitten på 1990-talet har de svenska hushållens skulder ökat kraftigt både mätt genom skuldkvoten – skulderna i förhållande till hushållens disponibla inkomster – och mätt som andel av BNP (se diagram 2.1 och 2.2). En utveckling som i stor utsträckning hänger samman med stigande bostadspriser, eftersom hushållens skulder huvudsakligen utgörs av bostadslån.

Hushållens skuldkvot

Procent, totala skulder som andel av disponibel inkomst

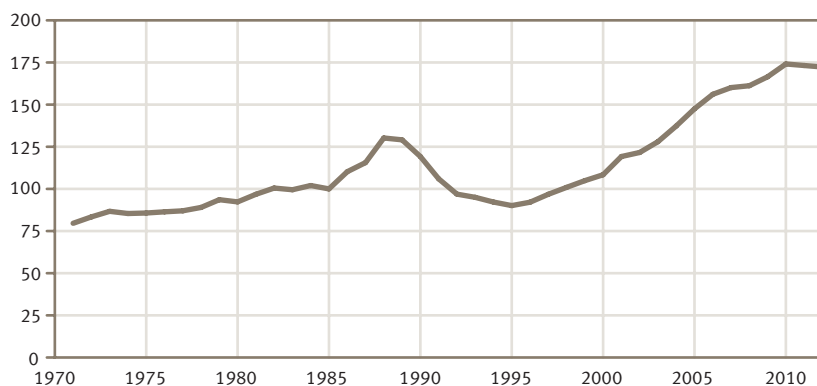

Diagram 2.1

Källa: Riksbanken

Hushållssektorn utestående skulder som andel av BNP

Procent

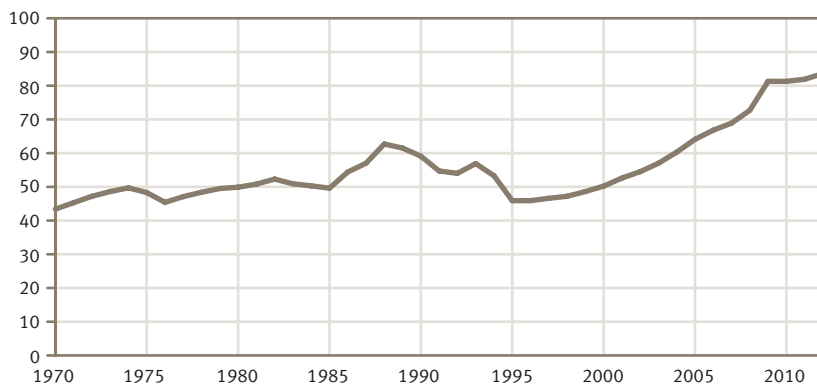

Diagram 2.2

Källa: SCB

Notervärt är dock att hushållens kredittillväxt, åtminstone sedan cirka 1980, sammanfaller med en period med ökad inkomstkoncentration, både mätt som topp-procentens andel av de samlade inkomsterna eller den översta femprocentens andel av inkomsterna (se diagram 2.3 och 2.4). Om den mer volatila komponenten – inkomster av realiserade kapitalvinster räknas bort – så uppvisar Sverige en stadig trend mot ökande inkomstkoncentration sedan 1980. Det ska dock tilläggas att de realiserade kapitalvinsternas betydelse för de översta inkomstlagrens inkomstandel har ökat betydligt under samma period.

Denna utveckling tillsammans med det faktum att Sverige är ett av de undersökta länderna i de tidigare redovisade studierna pekar på att

Topprocentens andel av de samlade inkomsterna

Procent

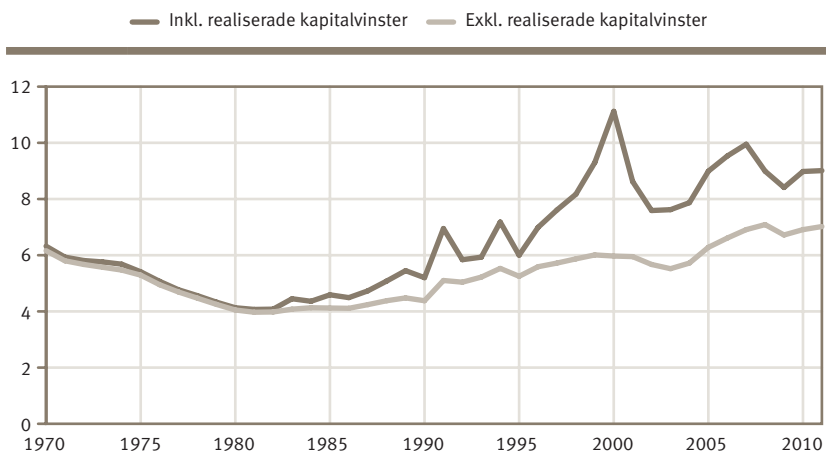

Diagram 2.3

Källa: The World Top Incomes Database

Siffror för antalet företag enligt SNI 2002 och SNI 92 för åren 2000–2005.

Topp-5 procentens inkomstandel

Procent

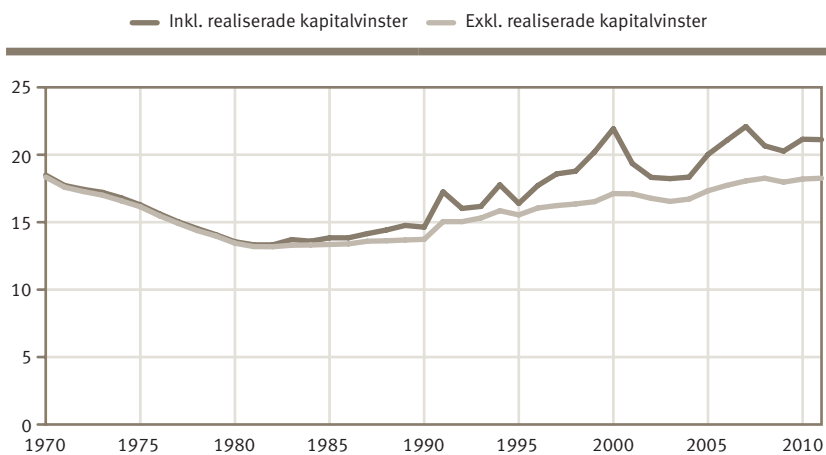

Diagram 2.4

Källa: The World Top Incomes Database

Skuldkvoter i olika inkomstdeciler

Totala skulder i relation till disponibel inkomst på hushållsnivå

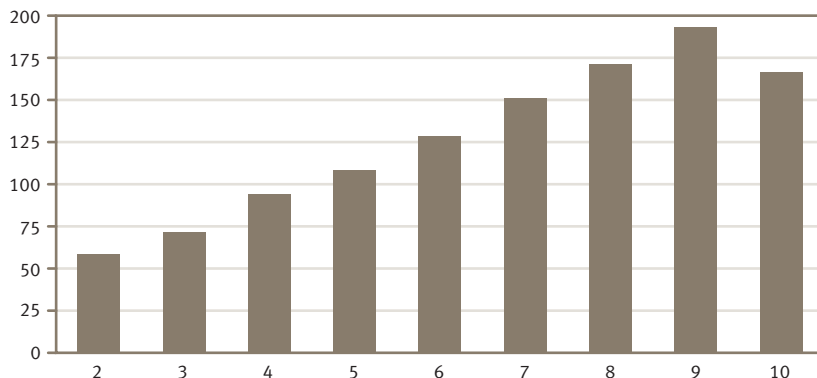

Diagram 2.5

Källa: SCB, UC AB, SOU "Överskudsättning i kreditsamhället"

Anm. Inkomstdecil 1 har exkluderats eftersom den innehåller en stor grupp hushåll med negativa inkomster (kan till exempel uppstå till följd av kapitalförluster eller negativ näringsinkomst) som har relativt stora skulder.

växande inkomstskillnader kan förmodas ha bidragit till hushållens växande skuldsättning. Att skulderna i stor utsträckning härrör sig till bostadslån försvårar på intet sätt möjligheterna att dra denna slutsats. Ett plausibelt scenario är att stigande inkomstkoncentration medfört ökad möjlighet och vilja för hushåll i toppen av inkomstskalan att spendera mer på bostäder, i synnerhet i ett läge då det råder en bristsituation på bostadsmarknaden. Något som kan väntas få till följd att grupper alldeles under toppen med likartade efterfrågepreferenser, som fått en relativt sett försvagad inkomstposition, tvingas till högre skuldsättning för att följa med i prisstegringen. Denna utveckling kan sedan väntas fortsätta längre ned på inkomstskalan i den mån bindande kreditrestriktioner – i form av långivarnas kreditprövning – inte sätter stopp.

Ny skuldstatistik som baseras på uppgifter från kreditupplysningsföretaget UC AB, tidigare Upplysningscentralen, och Statistiska Centralbyrån som specialbeställts av den nyligen publicerade offentliga statliga utredningen "Överskudsättning i kreditsamhället?" gör det möjligt att

Skuldkvoter bland nya låntagare fördelade på olika inkomstgrupper Tusentals kronor per månad

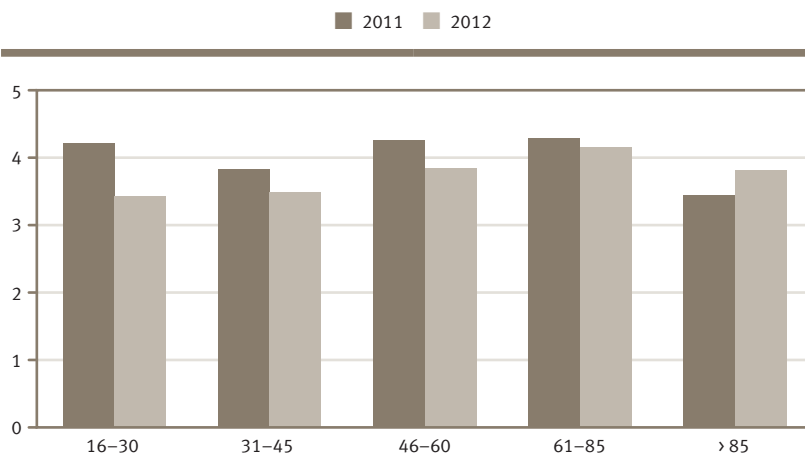

Diagram 2.6

Källa: Finansinspektionen

Anm. Hushåll med inkomster understigandes 15 000 kronor i månaden har uteslutits sedan dessa står för en mycket liten andel av skulderna (< 3 procent).

ta reda på i vilka inkomstgrupper som skuldsättningen är som högst.¹⁴ Denna statistik visar att de högsta skuldkvoterna finns i de åttonde och nionde inkomstdecilerna (se diagram 2.5), alltså i inkomstlagren alldeles under den absoluta toppen.

Samma mönster framträder i Finansinspektionens stickprovsundersökningar av nya bolånetagare.¹⁵ I dessa studier är låntagarna inte indelade i inkomstdeciler, utan i olika inkomstspann. Finansinspektionens undersökningar visar att de högsta skuldkvoterna finns i inkomstlägen mellan 46 000 och 85 000 kronor i månaden, medan låntagare som har en inkomst som överstiger 85 000 kronor i månaden har lägre skuldkvoter (se diagram 2.6). För att verkligen pröva denna hypotes hade det behövts tidserier över skuldutvecklingen i olika grupper, något som saknas idag.

14 Utredningen om överskuldssättning (2013), Överskuldssättning i kreditsamhället?, SOU 2013:78, Fritze.

15 Wallin Fredholm, M. och S. Hansen (2013), *PM 2 – Analys av spridningen av hushållens skuldsättning*, Underlagspromemoria till Samverkansrådets möte den 1 oktober 2013, Finansinspektionen, Diarienummer 13-11430.

Fördelningseffekterna bör tas med

Sammanfattningsvis ger de nya forskningsrönen visst stöd för att det kan finnas ett positivt samband mellan växande inkomstskillnader och stigande skuldsättning i hushållssektorn. Hög privat skuldsättning har i sin tur i ett antal studier funnits medföra ökad finansiell sårbarhet och förhöjd risk för en kris.

En eventuell länk mellan inkomstfördelningen och hushållens skuldsättning har implikationer för den ekonomiska politiken. Åtgärder som motverkar ökad inkomstkoncentration kan då väntas ha en kreditefterfrågedämpande effekt, medan politiska förändringar med motsatt fördelningsprofil kan antas bidra till att höja hushållens efterfrågan av krediter.

I den pågående ekonomisk-politiska diskussionen om riskerna med de svenska hushållens höga skuldsättning har uppmärksamheten kretsat kring olika utbudsdämpande verktyg, såsom bolånetak och kapitaltäckningskrav, och åtgärder för att höja priset på krediter, såsom räntehöjningar, slopade ränteavdrag och förändrade riskvikter. Däremot har åtgärder som tar sikte på mer underliggande bestämningsfaktorer för hushållens kreditefterfrågan sällan figurerat, och ny forskning talar för att inkomstfördelningen är en sådan faktor. Det har fått till följd att de samhällsekonomiska vinster som minskad inkomstjämlighet kan väntas medföra i form av motverkande av ohållbar kreditexpansion och främjande av ett mer robust finansiellt system förbisetts.

Referenser och länklista

- Acemoglu, D. (2011), *Thoughts on inequality and the financial crisis*. Anförande vid American Economic Association, den 7 januari 2011.
<http://economics.mit.edu/files/6348>
- Bertrand, M. och A. Morse (2013), *Trickle-Down Consumption*, NBER Working Paper Series, No. 18883.
<http://www.nber.org/papers/w18883>
- Bordo, M.D. och C. Meissner (2012), *Does inequality lead to a financial crisis?*, NBER Working Paper Series, No. 17896.
<http://www.nber.org/papers/w17896>
- Cynamon, B.Z. och S.M. Fazzari (2013), *Inequality and Household Finance during the Consumer Age*, Levy Economics Institute, Working Paper No. 752.
http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_752.pdf
- Kumhof, M. och R. Rancière (2010), *Inequality, Leverage and Crises*, IMF Working Papers 10/268.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2010/wp10268.pdf>
- Levine, A.S., R.H. Frank och O. Dijk (2010), *Expenditure Cascades*,
<http://ssrn.com/abstract=1690612>
- Malinen, T., (2013), *Does Income Inequality Contribute to Credit Cycles?*
<http://ssrn.com/abstract=2358414>
- Perugini, C., J. Hölscher och S. Collie (2013), *Inequality, credit expansion and financial crises*, MPRA Paper No. 51336.
http://mpra.ub.uni-muenchen.de/51336/1/MPRA_paper_51336.pdf
- Rajan, R. G. (2010), *Fault Lines*, Princeton University Press.
- SOU 2013:78, *Överskuld sättning i kreditsamhället?*, Fritze.
<http://www.regeringen.se/sb/d/16874/a/229109>
- Wallin Fredholm, M., S. Hansen (2013), *PM 2 – Analys av spridningen av hushållens skuldsättning*, Underlagspromemoria till Samverkansrådets möte den 1 oktober 2013, Finansinspektionen, Diarienummer 13-11430.
http://fi.se/upload/43_Utredningar/90_samverkan/2013/PM%202_131213.pdf

Bilaga 1 Om rapportserien

Maktelitens inkomstutveckling och beskrivning av de elva maktgrupperna

DETTA ÄR FJORTONDE rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. Den första rapporten, Eliternas återkomst, kom 1999 och beskriver inkomstutvecklingen åren 1950–1995 för 200 elitpositioner i vårt samhälle. Detta urval har varit vägledande för rapporterna sedan dess. Flera av rapporterna innehåller också särskilda granskningar av inkomstutvecklingen för olika maktgrupper.

Nr	Namn	Utgivningsår	Specialstudie
2	Eliterna mot nya höjder	2000	Alla börsens VD:ar
3	Eliterna flyger högre	2001	Internationell VD-jämförelse
4	Näringslivet ökar takten	2002	
5	Folkhemseliten drar ifrån	2003	Byråkraterna i Bryssel
6	Makteliten förbereder pensionen	2004	Samband VD-lön och företagets prestation samt VDs pensionskostnader
7	Näringslivets maktelit befäster positionen	2005	Bolagshandlarna/riskkapitalisterna
8	Makteliten litar på sig själv	2006	Bolagsstyrning och styrelsearvoden
9	Makteliten gör som de brukar	2007	Bolagsstyrning och private equity
10	Makteliten – mycket vill ha mer	2009	Riskkapitalisternas inkomster
11	Makteliten – alltid mer, aldrig nog	2011	Toppinkomster och rörliga ersättningssystem
12	Makteliten – kommer igen	2012	Toppinkomsttagarna internationellt
13	Makteliten – klyftorna består	2013	Välfärdsföretagen – en ny maktelit?

Urval och metod

Vårt urval omfattar 200 positioner i vårt samhälle inom olika maktsfärer (se nedan). På grund av sammanslagningar mellan fackförbund och mellan arbetstagarorganisationer har antalet positioner inom gruppen arbetsmarknadens parter minskat. Tre positioner har försvunnit när Industriförbundet gick ihop med Svenskt Näringsliv, när Sveriges kommuner och landsting bildades samt Unionen bildades 2008 av SIF och HTF.

Vi har begränsat oss till "den anställda eliten", det vill säga elitpositioner som bygger på ett anställningsförhållande och ger en löneinkomst. Vi jämför löneutvecklingen för denna elitgrupp med den för industriarbetaren. Det gör att kretsen stora kapitalägare inte ingår i vårt urval.

Vårt urval har i viss mån styrts av ambitionen att få fram en inkomstserie som börjar år 1950. Vi har i första hand valt positioner som funnits hela denna tidsperiod. Vissa positioner som inte fanns 1950 har lagts till efter hand. Det gäller bland annat gruppen media, där positionerna som chef och olika programchefer för SVT och TV 4 har tillkommit.

Fokus för undersökningen är inkomstutvecklingen för de positioner vi valt att följa, inte den för enskilda personer. Vi redovisar i rapporten den taxerade inkomsten för den person som respektive undersökningsår innehade positionen.

Källor

Namn och personuppgifter på de personer som innehade de granskade positionerna respektive år har vi hämtat från årsredovisningar, arkiv eller andra offentliga källor eller genom att kontakta företagen eller verksamheterna själva. Därefter har vi fått fram den taxerade inkomsten via offentliga register hos skattemyndigheten.

Maktgrupperna

För att få fram vårt ursprungsurval definierade vi elva viktiga maktgrupper i vårt samhälle och valde 10–50 positioner ur respektive grupp, sammanlagt 197 positioner (se bilaga).

Den största av de elva grupperna är *näringslivet* med 50 positioner, övriga innehåller 10 till 28 positioner (10 till 25 från 2008). Dessa tio övriga maktgrupper är var för sig för små för att det ska gå att dra några slutsatser om inkomstförändringar. Därför har vi i vår rapportserie

sammanfört dem till två huvudgrupper, den *byråkratiska* och den *demokratiska* eliten.

I den byråkratiska eliten ingår höga chefer inom statlig och privat verksamhet. Den demokratiska eliten består av folk- och förtroendevalda inom politiken, fackföreningsrörelsen, folkrörelserna och intresseorganisationer. *Näringslivet* eller *den ekonomiska eliten* med 50 positioner är vår tredje huvudgrupp.

➤ Demokratiska eliten:

Maktgrupperna Regering/riksdag och Folk rörelser, samt delar av grupperna Arbetsmarknadens parter (alla förtroendevalda) och Kommunerna (de högsta politikerna). Sammanlagt 52 positioner, 50 från 2008.

➤ Byråkratiska eliten:

Maktgrupperna Statlig verksamhet, Kommunala bolag, Överhettssamhället, Universitet/forskning, Ekonomer och Media, delar av maktgrupperna Arbetsmarknadens parter (ej förtroendevalda), kommunerna (högsta tjänstemännen). Sammanlagt 97 positioner

Industriarbetarlönen

Skälet till att vi valt just industriarbetarlönen som jämförelse är att denna lön finns redovisad i den offentliga lönestatistiken under hela undersökningsperioden.

För industriarbetarlönen har vi använt oss av Statistiska centralbyråns årliga redovisning av denna lön (C + D = tillverkningsindustri samt gruv och mineralutvinning, numera heter dessa B + C enligt SNI 2007). För år 2012 var den 328 235 kronor om året, eller 27 082 kronor i månaden (årslönen dividerad med 12,12).

Om vi i stället skulle ha valt alla privata arbetare så blev månadslönen lägre, 25 515 kronor och 309 241 i årslön 2012. Den ekonomiska eliten skulle ha fått 48,3 gånger mer och hela makteliten skulle ha fått 17,8 privata arbetarlöner.

Genomsnittsinkomst och inkomsttak

I våra beräkningar använder vi genomsnittsinkomsten, det vill säga den

sammanlagda inkomsten för positionerna i gruppen delat med antalet positioner. Vi får då en bild av inkomstläget för gruppen som helhet.

Nackdelen med denna metod är att enskilda positioner kan få ett mycket stort genomslag. Det gäller särskilt när beräkningarna, som i vårt fall, bygger på ett litet urval. Om en enskild person ett undersökningsår har kraftigt högre eller kraftigt lägre inkomst än övriga i gruppen kan genomsnittsinkomsten ge en något missvisande bild av gruppens faktiska inkomstläge.

Hittills har vi enbart stött på detta dilemma när det gäller gruppen Näringslivet, där enskilda positioner vissa undersökningsår har haft inkomster motsvarande långt över 200 industriarbetarlöner. För att inte dessa extrema inkomster ska få ett orimligt stort genomslag har vi satt ett "inkomsttak" på 200 industriarbetarlöner. Inkomster över den nivån finns alltså inte med i våra sammanställningar i tabeller och diagram. Hela inkomsten finns i bilaga 4.

De elva maktgrupperna:

Näringslivet

- 50 positioner
- 5 Byggindustri
- 5 Pappersindustri
- 5 Handel
- 5 Stålintusti
- 10 Bank/ försäkringsbolag
- 10 Verkstadsindustri
- 10 Övriga

Näringslivet

50 positioner

Näringslivet representeras i vår undersökning av 50 positioner inom sju branscher – verkstad, stål, bygg, papper, försäkringsbolag/finansverksamhet/banker, handel samt en grupp ”övriga”.

Företagen är de största inom sina branscher respektive undersökningsår, mätt i antal anställda i Sverige och utomlands. Minst 30 av företagen finns också noterade bland de med störst marknadsvärde på Stockholmsbörsen, Nasdaq OMX.

I de fall då verkställande direktören skattar utomlands har vi valt den högste Sverigechefen. Om ingen sådan identifierats har vi valt nästa företag på vår lista. År 2012 finns också 6 VDar i svenska bolag som bor utomlands, men där inkomsten finns i företagens årsredovisningar. I dessa fall finns inga inkomster från andra bolagsengagemang eller kapitalinkomster med.

Regering och riksdag

22 positioner

- Statsministern
- Utrikesministern
- Finansministern
- Socialministern
- Försvarsministern
- Näringsministern
- Talmannen
- Kabinettssekreteraren UD
- Statssekr finansdepartementet
- Statssekr försvarsdepartementet
- Ordföranden finansutskottet
- Ordföranden konstitutionsutskottet
- Ordf miljö- och jordbruksutskottet
- Samt vice ordf i ovan tre utskott

Regering och riksdag

22 positioner

Landets högsta politiska företrädare tillhör naturligtvis makteliten.

Vi har valt ut 22 viktiga poster: Statsministern, fem tunga ministerposter, talmannen, tre statssekreterare, ordförandena och vice ordförande i tre tunga utskott, partiledarna för de fem riksdagspartier som funnits med sedan 1950 och partisekreteraren för socialdemokraterna.

Partiledarna för

- Moderaterna
- Centern
- Folkpartiet
- Vänsterpartiet
- Socialdemokraterna

Partisekreteraren

- Socialdemokraterna

Arbetsmarknadens parter 25 positioner

I Sverige har parterna på arbetsmarknaden en viktig roll. Deras främsta företrädare bör därför räknas till makteliten.

Vi har med ordförandena i de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och SACO och de åtta största förbunden, samt LOs andre ordförande.

Vidare ordföranden och VDn i de privata arbetsgivarernas huvudorganisation Svenskt Näringsliv, ett par tunga Svenskt Näringslivsförbund, den stora offentliga arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Landsting och ekonomiansvariga i LO, IF Metall, Unionen, Sveriges Ingenjörer, svenskt Näringsliv, Teknikföretagen och Kommunförbundet. Industriförbundet var med tom 2001 och Kommuner och Landsting var för sig tom 2004. SIF och HTF gick ihop 2008 till Unionen.

Arbetsmarknadens parter

25 positioner

Ordförandena i huvudorganisationerna

LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv
LOs vice ordförande
Svenskt Näringslivs vd och förhandlingschef

LO-förbunden

IF Metall, Kommunal, Byggnads
Handels

TCO-förbunden

Statstjänstemannaförbundet
Unionen

SACO-förbundet

Sveriges Ingenjör

Svenskt Näringslivs-förbunden

Teknikföretagen, Svensk Handel,
Sveriges Byggingustrier

Arbetsgivarorganisationen

Sveriges Kommuner och Landsting

Ekonomiansvariga i

LO, Svenskt Näringsliv, IF Metall, Unionen, CF, Teknikföretagen, Sveriges Kommuner och Landsting

Statliga verksamheter 10 positioner

Till denna grupp har vi valt ut posten som generaldirektör/VD för tio välkända statliga bolag, verk och styrelser.

Kommunerna 20 positioner

I denna grupp ingår den högste politikern (Kommunstyrelsens ordförande) och högste tjänstemannen (Stadsdirektören) i landets tio största (mätt i antal invånare) kommuner respektive undersökningsår. Kommunerna år 2012 är Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Linköping, Västerås, Örebro, Norrköping, Helsingborg och Jönköping.

Statliga verksamheter

10 positioner

Riksbanken
Posten
Telia Sonera
Statens Järnvägar
Trafikverket
Systembolaget, före 2009 Vin och Sprit AB
Vattenfall
Riksrevisionsverket
Apoteket AB
Skatteverket

Överhettssamhället

11 positioner

Riksmarskalken
Ambassadörerna i
London och Washington
Ordförande HD
President Svea hovrätt
Ärkebiskopen
Biskopen i Lund
ÖB
Chefen för armén
Riktsåklagaren
Kungen

Media

16 positioner

Chefredaktör/redaktionschef

AB politisk chefred.
Aftonbladet
Dagens Industri
Dagens Nyheter
DN debatt
DN ledarsida
Ekot
Expressen
GP
Svenska Dagbladet
SVT Aktuellt
TV4 Nyheter
Veckans Affärer

VD

SVT
Sveriges Radio
TV 4

Kommunala/landstings-

kommunala verksamheter

12 positioner

Till den här maktgruppen har vi valt ut den högst ansvarige för områdena bostäder, socialvård, trafik och sjukvård i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vi vill med den här indelningen få en bild av löneutvecklingen inom olika sektorer av den kommunala och landstingskommunala verksamheten.

Överhettssamhället

11 positioner

I den här gruppen har vi samlat höga positioner inom vad som kan kallas det traditionella överhettssamhället – hovet, domstolarna, kyrkan, militären och ambassaderna.

Media

6 positioner

Till den här gruppen har vi valt ut chefredaktörerna för landets största dagstidningar, Dagens Nyheter, Aftonbladet, Göteborgs Posten, Expressen och Svenska Dagbladet samt de två största affärstidningarna Veckans Affärer och Dagens Industri. Vidare cheferna för DN debatt och ledarsida samt Aftonbladets politiska chefredaktör.

I gruppen ingår chefer inom etermedia: radio- och TV-cheferna, cheferna för Ekot, Aktuellt och TV4 Nyheter samt VD på TV4.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

I denna grupp ingår rektorerna för högskolor och universitet med lite olika inriktning och i olika delar av landet: Uppsala Universitet, Handelshögskolan, Konstfack och Karolinska Institutet i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Vidare prefekten/chefen för institutionen för socialt arbete/Socialhögskolan vid universitetet i Stockholm, nationalekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala och Stockholm och institutionen för företagsekonomi samt juridiska institutionen vid universitetet i Lund.

Universitets/forskarvärlden 10 positioner

Rektor för
Chalmers
Handelshögskolan Stockholm
Karolinska institutet
Konstfack
Socialhögskolan
Uppsala universitet

Professor/prefekt/chef
Nationalekonomiska institutionerna, Uppsala och Stockholms universitet
Institutionen för företagsekonomi, Lunds universitet
Juridiska institutionen, Lunds universitet

Ekonomer 10 positioner

Ekonomerna är den yrkeskår som under 80–90-talen starkast uttalat sig för en nedväxling av den svenska löneökningstakten. Självklart är det då intressant att se hur deras egna löner har utvecklats. Ekonomerna är också en grupp som under senare år stärkt sin ställning inom makteliten.

Vi har till den här gruppen valt cheferna för Börsen (OMX) och finansinspektionen, chefsekonomerna vid Nordea, Handelsbanken och SE-banken samt vid LO, TCO, SACO, svenskt Näringsliv och Teknikföretagen.

Ekonomer 10 positioner

Chefen för
Stockholmsbörsen, NasdaqOMX
Finansinspektionen

Chefsekonomerna på
Nordea
Handelsbanken
SEB
LO
TCO
SACO
Svenskt Näringsliv
Teknikföretagen

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

ABF

HSB

Folkets hus Riks-organisation

Hyresgästernas riksförbund

Fotbollsförbundet

Friidrottsförbundet

Riksidrottsförbundet

IOGT/NTO

Röda Korset

LRF

KF

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

Folkrörelserna är viktiga opinionsbildare i vårt land, och de som leder dem bör därför räknas till makteliten.

Vi har till den här gruppen valt fyra arbetarrörelseorganisationer (ABF, HSB, Folkets hus Riksorganisation och Hyresgästernas riksförbund), tre idrottsorganisationer (Fotbolls-, Friidrotts- och Riksidrottsförbundet), nykterhetsorganisationen IOGT/NTO, hjälporganisationen Röda Korset samt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF samt Kooperativa förbundet.

Bilaga 2. De elva maktgrupperna, årsinkomst i kronor 1950–2012

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
NÄRINGSLIVET				
1950	50	134 784	157 508	6 040
1970	50	393 363	378 110	26 670
1980	49	739 873	630 811	69 470
1985	50	1 233 791	1 322 063	101 110
1990	50	2 496 563	2 476 962	150 340
1995	49	4 132 422	4 767 854	181 020
1998	50	5 627 414	6 703 884	210 300
1999	50	5 983 022	6 885 924	212 400
2000	50	6 913 211	10 260 525	221 086
2001	50	6 191 213	7 535 696	228 598
2002	50	6 658 939	7 246 638	239 930
2003	50	6 953 066	7 776 366	247 217
2004	50	7 412 665	8 051 461	254 160
2005	50	8 751 045	10 645 269	261 656
2006	50	8 774 965	11 572 120	269 030
2007	50	10 290 541	14 198 574	279 755
2008	50	11 305 653	14 024 149	291 458
2009	50	9 989 259	12 683 908	298 588
2010	50	10 973 177	14 092 293	307 234
2011	50	12 296 650	14 527 028	315 593
2012	50	12 142 007	14 932 773	328 235
REGERING/RIKSDAG				
1950	22	26 281	29 466	6 040
1970	23	142 457	140 374	26 670
1980	23	206 787	189 377	69 470
1985	23	268 007	245 810	101 110
1990	23	461 311	423 972	150 340
1995	24	604 647	600 458	181 020
1998	23	698 893	735 249	210 300
1999	22	781 367	840 529	212 400
2000	22	823 120	818 584	221 086
2001	22	841 734	828 600	228 598
2002	22	909 039	883 401	239 930
2003	22	909 039	883 401	247 217
2004	22	942 180	924 929	254 160
2005	22	988 957	930 401	261 656
2006	22	1 038 525	954 988	269 030
2007	22	1 444 326	1 916 515	279 755
2008	22	1 185 640	1 413 104	291 458
2009	22	1 221 398	1 412 212	298 588
2010	22	1 283 601	1 618 581	307 234
2011	22	1 305 206	1 610 152	315 593
2012	22	1 323 040	1 464 786	328 235

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
ARBETSMARKNADENS PARTER				
1950	28	39 566	42 145	6 040
1970	29	155 845	144 265	26 670
1980	29	371 543	310 055	69 470
1985	29	576 355	482 392	101 110
1990	29	780 319	747 187	150 340
1995	29	1 016 880	1 057 229	181 020
1998	28	1 376 257	2 352 504	210 300
1999	28	1 326 740	1 787 309	212 400
2000	28	1 342 222	1 739 021	221 086
2001	28	1 335 258	1 714 900	228 598
2002	27	2 050 516	1 727 666	239 930
2003	27	1 639 933	1 337 693	247 217
2004	27	1 741 373	1 491 403	254 160
2005	26	1 896 906	2 115 689	261 656
2006	26	3 686 785	3 980 100	269 030
2007	26	2 165 949	2 436 103	279 755
2008	25	1 802 839	1 807 444	291 458
2009	25	1 958 608	1 982 629	298 588
2010	25	2 518 783	2 692 407	307 234
2011	25	2 398 671	2 429 527	315 593
2012	25	2 596 840	2 609 894	328 235
STATLIG VERKSAMHET				
1950	9	47 569	52 910	6 040
1970	10	183 221	191 479	26 670
1980	10	397 182	378 485	69 470
1985	10	603 759	591 456	101 110
1990	10	1 255 675	1 242 754	150 340
1995	10	2 591 249	2 516 258	181 020
1998	10	2 101 042	2 051 310	210 300
1999	10	2 352 651	2 314 744	212 400
2000	10	2 562 134	2 492 808	221 086
2001	10	2 776 443	2 643 446	228 598
2002	10	2 933 171	2 619 971	239 930
2003	10	3 223 874	3 025 751	247 217
2004	10	3 549 235	3 580 656	254 160
2005	10	4 284 159	4 382 236	261 656
2006	10	3 845 487	4 260 394	269 030
2007	10	4 306 108	4 636 020	279 755
2008	10	6 361 447	6 707 958	291 458
2009	10	6 753 762	6 958 109	298 588
2010	10	6 526 066	6 611 615	307 234
2011	10	6 041 050	6 062 198	315 593
2012	10	6 255 691	6 449 037	328 235

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
KOMMUNER				
1950	20	27 366	28 197	6 040
1970	20	97 882	97 236	26 670
1980	20	213 551	195 640	69 470
1985	20	274 348	249 331	101 110
1990	20	468 308	418 604	150 340
1995	20	613 938	577 456	181 020
1998	20	697 072	688 533	210 300
1999	20	744 892	768 758	212 400
2000	20	770 829	810 352	221 086
2001	20	791 332	776 522	228 598
2002	20	815 175	794 980	239 930
2003	20	858 856	842 174	247 217
2004	20	876 235	878 581	254 160
2005	20	890 534	885 198	261 656
2006	20	916 992	919 890	269 030
2007	20	948 313	939 672	279 755
2008	20	1 024 620	996 373	291 458
2009	20	1 053 124	1 049 537	298 588
2010	20	1 102 922	1 151 308	307 234
2011	20	1 113 076	1 124 837	315 593
2012	20	1 216 797	1 119 692	328 235
KOMMUNALA BOLAG				
1950	12	28 153	28 847	6 040
1970	12	128 993	127 786	26 670
1980	12	266 698	239 921	69 470
1985	12	368 096	346 658	101 110
1990	12	573 706	546 295	150 340
1995	12	789 487	771 001	181 020
1998	12	898 992	935 182	210 300
1999	12	864 823	860 649	212 400
2000	12	960 009	958 916	221 086
2001	12	1 518 097	1 534 613	228 598
2002	12	986 953	952 864	239 930
2003	12	1 032 206	1 011 914	247 217
2004	12	1 039 124	1 014 186	254 160
2005	12	1 145 549	1 156 806	261 656
2006	12	1 189 734	1 163 487	269 030
2007	12	1 229 652	1 235 311	279 755
2008	12	1 230 448	1 288 905	291 458
2009	12	1 242 625	1 225 662	298 588
2010	12	1 296 789	1 317 734	307 234
2011	12	1 397 007	1 502 886	315 593
2012	12	1 433 839	1 395 768	328 235

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industri- arbetares lön i genomsnitt
ÖVERHETSSAMHÄLLET				
1950	10	26 344	35 984	6 040
1970	10	117 320	119 459	26 670
1980	11	306 913	304 070	69 470
1985	11	431 036	440 875	101 110
1990	11	752 116	722 226	150 340
1995	11	1 106 247	1 111 666	181 020
1998	11	679 352	1 185 456	210 300
1999	11	759 679	1 333 240	212 400
2000	11	903 913	1 528 986	221 086
2001	11	1 011 819	3 197 260	228 598
2002	11	1 122 545	1 195 831	239 930
2003	11	1 073 898	1 204 474	247 217
2004	11	1 043 212	967 851	254 160
2005	11	1 090 196	1 008 714	261 656
2006	11	1 140 023	1 652 982	269 030
2007	11	1 234 419	2 149 457	279 755
2008	11	1 248 272	1 976 159	291 458
2009	11	1 230 930	1 767 662	298 588
2010	11	1 178 850	2 695 826	307 234
2011	11	1 130 961	3 251 917	315 593
2012	12	1 532 349	2 567 125	328 235
UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN				
1950	9	30 733	34 614	6 040
1970	10	126 765	126 768	26 670
1980	10	263 444	249 550	69 470
1985	10	318 933	317 917	101 110
1990	10	482 030	695 156	150 340
1995	10	993 002	1 090 650	181 020
1998	10	732 383	1 182 518	210 300
1999	10	769 494	1 147 579	212 400
2000	10	741 631	1 094 406	221 086
2001	10	807 930	1 051 537	228 598
2002	10	851 383	1 025 824	239 930
2003	10	936 849	1 055 255	247 217
2004	10	912 651	889 763	254 160
2005	10	909 297	953 018	261 656
2006	10	1 000 831	995 673	269 030
2007	10	992 423	1 107 068	279 755
2008	10	1 021 412	1 071 899	291 458
2009	10	1 127 773	1 147 531	298 588
2010	10	1 207 495	1 239 439	307 234
2011	10	1 284 170	1 308 016	315 593
2012	10	1 236 710	1 221 184	328 235

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industriarbetarens lön i genomsnitt
MEDIA				
1950	11	37 594	37 123	6 040
1970	16	114 055	106 602	26 670
1980	15	222 279	192 406	69 470
1985	14	299 330	253 456	101 110
1990	16	645 993	588 967	150 340
1995	16	956 973	904 574	181 020
1998	16	1 119 953	1 093 682	210 300
1999	14	1 209 879	1 191 893	212 400
2000	16	1 157 269	1 230 863	221 086
2001	15	1 450 922	1 439 507	228 598
2002	16	1 471 096	1 461 530	239 930
2003	16	1 510 574	1 507 245	247 217
2004	16	1 567 448	1 548 676	254 160
2005	16	1 645 001	1 650 732	261 656
2006	16	1 823 917	1 824 215	269 030
2007	16	1 846 091	1 882 820	279 755
2008	16	1 920 985	1 904 379	291 458
2009	16	2 420 410	2 736 986	298 588
2010	16	2 156 306	2 248 238	307 234
2011	16	2 512 100	2 573 795	315 593
2012	16	2 340 735	2 293 971	328 235
EKONOMER				
1950	6	23 843	24 109	6 040
1970	8	112 009	107 244	26 670
1980	10	245 134	204 122	69 470
1985	10	365 702	324 185	101 110
1990	10	646 314	601 161	150 340
1995	10	1 020 174	997 336	181 020
1998	10	1 276 254	1 270 845	210 300
1999	9	1 410 096	1 455 807	212 400
2000	10	1 257 117	1 712 367	221 086
2001	10	1 346 831	1 346 254	228 598
2002	10	1 540 872	1 708 038	239 930
2003	10	1 634 982	1 813 642	247 217
2004	10	1 953 874	2 890 978	254 160
2005	10	2 116 910	2 379 619	261 656
2006	10	2 567 999	2 807 524	269 030
2007	10	3 044 279	3 221 716	279 755
2008	10	1 573 267	1 694 668	291 458
2009	10	1 796 291	1 870 894	298 588
2010	10	1 946 968	2 077 333	307 234
2011	10	2 377 026	2 419 572	315 593
2012	10	2 849 103	3 143 686	328 235

	Antal positioner	Inkomst av tjänst	Sammanräknad nettoinkomst	Industri- arbetarens lön i genomsnitt
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER				
1950	11	30 731	30 711	6 040
1970	10	143 231	140 770	26 670
1980	11	243 252	218 775	69 470
1985	11	401 130	367 979	101 110
1990	11	676 273	623 527	150 340
1995	11	915 252	902 989	181 020
1998	11	1 096 479	1 078 718	210 300
1999	11	1 067 091	1 055 732	212 400
2000	11	1 109 084	1 116 110	221 086
2001	11	1 419 748	1 259 488	228 598
2002	11	1 446 251	1 198 089	239 930
2003	11	1 324 976	1 288 993	247 217
2004	11	1 407 831	1 410 956	254 160
2005	11	1 457 056	1 452 862	261 656
2006	11	1 395 458	1 272 741	269 030
2007	11	1 435 212	1 455 180	279 755
2008	11	1 620 385	1 578 021	291 458
2009	11	1 549 419	1 508 250	298 588
2010	11	1 786 287	1 867 215	307 234
2011	11	1 513 934	1 518 395	315 593
2012	11	1 929 563	2 754 578	328 235
ALLA GRUPPER				
1950	188	59 432	67 299	6 040
1970	198	198 970	192 648	26 670
1980	200	388 498	340 039	69 470
1985	200	603 502	598 370	101 110
1990	202	1 109 933	1 088 183	150 340
1995	202	1 741 756	1 891 948	181 020
1998	201	2 185 373	2 638 903	210 300
1999	197	2 333 557	2 649 339	212 400
2000	200	2 581 167	3 546 137	221 086
2001	199	2 506 672	3 005 056	228 598
2002	199	2 715 830	2 809 429	239 930
2003	199	2 735 037	2 891 994	247 217
2004	199	2 932 300	3 102 704	254 160
2005	198	3 366 179	3 888 705	261 656
2006	198	3 637 096	4 431 638	269 030
2007	198	3 922 143	5 088 992	279 755
2008	197	4 195 405	4 960 342	291 458
2009	197	3 959 850	4 721 424	298 588
2010	197	4 286 895	5 237 674	307 234
2011	197	4 613 448	5 353 281	315 593
2012	197	4 678 264	5 515 917	328 235

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

**Bilaga 3. De elva maktgrupperna uppdelade på kön,
sammansräknad inkomst 1950–2012**

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
NÄRINGSLIVET						
1950	0		50	26,1	50	26,1
1970	0		50	14,2	50	14,2
1980	0		49	9,1	49	9,1
1985	0		50	13,1	50	13,1
1990	0		50	16,5	50	16,5
1995	0		49	26,3	49	26,3
1998	0		50	31,9	50	31,9
1999	0		50	32,4	50	32,4
2000	0		50	46,4	50	46,4
2001	1	29,5	49	33,0	50	33,0
2002	1	26,7	49	30,3	50	30,2
2003	2	14,8	48	31,5	50	30,8
2004	0		50	31,7	50	31,7
2005	0		50	40,7	50	40,7
2006	1	37,1	49	42,7	50	43,0
2007	2	62,1	48	47,1	50	50,8
2008	2	58,9	48	47,7	50	48,1
2009	2	30,1	48	43,0	50	42,5
2010	2	46,1	48	45,9	50	45,9
2011	2	40,2	48	46,3	50	46,0
2012	3	34,2	47	46,2	50	45,5
RIKSDAG						
1950	0		22	4,9	22	4,9
1970	0		23	5,3	23	5,3
1980	2	2,2	21	2,8	23	2,7
1985	3	1,9	20	2,5	23	2,4
1990	5	2,4	18	2,9	23	2,8
1995	7	3,2	17	3,4	24	3,3
1998	8	3,4	15	3,6	23	3,5
1999	6	3,3	16	4,2	22	4,0
2000	4	3,5	18	3,8	22	3,7
2001	4	3,7	18	3,6	22	3,6
2002	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2003	6	3,6	16	3,7	22	3,7
2004	7	3,1	15	3,9	22	3,6
2005	8	3,3	14	3,7	22	3,6
2006	8	3,6	14	3,5	22	3,5
2007	8	4,2	14	8,4	22	6,9
2008	7	4,1	15	5,2	22	4,8
2009	6	4,0	16	5,0	22	4,7
2010	4	5,0	18	5,3	22	5,3
2011	5	4,5	17	5,3	22	5,1
2012	6	4,0	16	4,6	22	4,5

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
ARBETSMARKNADENS PARTER						
1950	0		28	7,0	28	7,0
1970	0		29	5,4	29	5,4
1980	0		29	4,5	29	4,5
1985	1	2,5	28	4,9	29	4,8
1990	1	2,8	28	5,0	29	5,0
1995	5	3,4	24	6,3	29	5,8
1998	6	4,1	22	13,1	28	11,2
1999	6	4,2	22	9,6	28	8,4
2000	7	3,6	21	9,3	28	7,9
2001	8	3,5	20	9,1	28	7,5
2002	8	3,9	19	8,6	27	7,2
2003	7	3,7	20	6,0	27	5,4
2004	8	5,5	19	6,0	27	5,9
2005	10	4,7	16	10,2	26	8,1
2006	8	3,6	18	19,8	26	14,8
2007	8	3,6	18	11,0	26	8,7
2008	9	4,4	16	8,5	25	6,2
2009	10	4,4	15	8,4	25	6,6
2010	9	4,5	16	12,7	25	8,8
2011	9	4,2	16	11,1	25	7,7
2012	7	4,0	18	9,5	25	8,0
STATLIG VERKSAMHET						
1950	0		9	8,8	9	8,8
1970	0		10	7,2	10	7,2
1980	0		10	5,4	10	5,4
1985	0		10	5,8	10	5,8
1990	0		10	8,3	10	8,3
1995	1	3,7	9	15,0	10	13,9
1998	2	4,3	8	11,1	10	9,8
1999	2	6,3	8	12,1	10	10,9
2000	1	4,7	9	12,0	10	11,3
2001	2	15,1	8	10,7	10	11,6
2002	2	13,9	8	10,2	10	10,9
2003	1	3,2	9	13,2	10	12,2
2004	0		10	14,1	10	14,1
2005	0		10	16,7	10	16,7
2006	1	4,8	9	17,1	10	15,8
2007	1	4,6	9	17,9	10	16,6
2008	1	4,6	9	25,1	10	23,0
2009	2	10,7	8	26,4	10	23,3
2010	2	8,0	8	24,9	10	21,5
2011	2	12,0	8	21,0	10	19,2
2012	2	12,2	8	21,5	10	19,6

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
KOMMUNER						
1950	0		20	4,7	20	4,7
1970	0		20	3,6	20	3,6
1980	0		20	2,8	20	2,8
1985	1	2,3	19	2,5	20	2,5
1990	1	3,2	19	2,8	20	2,8
1995	1	2,0	19	3,3	20	3,2
1998	3	3,2	17	3,3	20	3,3
1999	3	3,4	17	3,7	20	3,6
2000	4	3,0	16	3,8	20	3,7
2001	5	2,9	15	3,6	20	3,4
2002	7	2,8	13	3,6	20	3,3
2003	7	3,3	13	3,5	20	3,4
2004	8	3,5	12	3,5	20	3,5
2005	8	3,2	12	3,5	20	3,4
2006	8	3,4	12	3,4	20	3,4
2007	7	3,7	13	3,2	20	3,4
2008	8	3,6	12	3,3	20	3,4
2009	9	3,5	11	3,5	20	3,5
2010	7	3,8	13	3,7	20	3,7
2011	7	3,5	13	3,6	20	3,6
2012	6	3,3	14	3,5	20	3,4

KOMMUNALA BOLAG						
1950	0		12	4,8	12	4,8
1970	0		12	4,8	12	4,8
1980	0		12	3,5	12	3,5
1985	0		12	3,4	12	3,4
1990	0		12	3,6	12	3,6
1995	1	2,5	11	4,4	12	4,3
1998	2	2,1	10	4,7	12	4,4
1999	2	3,5	10	4,2	12	4,1
2000	1	4,8	11	4,3	12	4,3
2001	1	4,6	11	6,9	12	6,7
2002	1	4,4	11	3,9	12	4,0
2003	1	4,8	11	4,0	12	4,1
2004	1	5,3	11	3,9	12	4,0
2005	3	5,2	9	4,2	12	4,4
2006	2	5,1	10	4,2	12	4,3
2007	2	5,0	10	4,3	12	4,4
2008	3	4,1	9	4,5	12	4,4
2009	3	4,2	9	4,1	12	4,1
2010	3	4,2	9	4,3	12	4,3
2011	4	4,1	8	5,1	12	4,8
2012	4	4,1	8	4,3	12	4,3

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
ÖVERHETSSAMHÄLLET						
1950	0		10	6,0	10	6,0
1970	0		10	4,5	10	4,5
1980	0		11	4,4	11	4,4
1985	1	3,4	10	4,5	11	4,4
1990	1	4,1	10	4,9	11	4,8
1995	1	9,2	10	5,8	11	6,1
1998	1	2,4	10	6,0	11	5,6
1999	1	3,0	10	6,6	11	6,3
2000	1	2,9	10	7,3	11	6,9
2001	1	3,2	10	15,1	11	14,0
2002	1	2,6	10	4,9	11	5,0
2003	1	2,8	10	5,1	11	4,9
2004	1	3,1	10	3,9	11	3,8
2005	1	3,0	10	3,9	11	3,9
2006	1	2,8	10	3,9	11	6,1
2007	1	2,7	10	7,9	11	7,7
2008	1	3,6	10	7,1	11	6,8
2009	1	3,0	10	6,2	11	5,9
2010	2	3,7	9	9,9	11	8,8
2011	3	3,8	8	12,7	11	10,3
2012	3	4,0	8	9,2	11	7,8
UNIVERSITET/FORSKARVÄRLDEN						
1950	0		9	5,7	9	5,7
1970	0		10	4,8	10	4,8
1980	1	2,2	9	3,7	10	3,6
1985	0		10	3,1	10	3,1
1990	1	2,0	9	4,9	10	4,6
1995	1	3,4	9	6,3	10	6,0
1998	1	2,0	9	6,0	10	5,6
1999	1	2,3	9	5,8	10	5,4
2000	1	2,1	9	5,3	10	5,0
2001	1	4,3	9	4,6	10	4,6
2002	1	2,4	9	4,5	10	4,3
2003	0		10	4,3	10	4,3
2004	1	4,0	9	3,5	10	3,5
2005	1	5,9	9	3,4	10	3,6
2006	1	4,6	9	3,6	10	3,7
2007	2	4,7	8	3,8	10	4,0
2008	2	4,4	8	3,5	10	3,7
2009	2	5,4	8	3,4	10	3,8
2010	2	5,7	8	3,6	10	4,0
2011	2	6,0	8	3,7	10	4,1
2012	6	3,7	4	3,8	10	3,7

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
MEDIA						
1950	1	4,9	10	6,3	11	6,1
1970	1	3,2	15	4,0	16	4,0
1980	3	2,4	12	2,9	15	2,8
1985	1	3,7	13	2,4	14	2,5
1990	3	2,3	13	4,3	16	3,9
1995	5	3,8	11	5,5	16	5,0
1998	2	4,3	14	5,3	16	5,2
1999	3	5,6	11	5,6	14	5,6
2000	4	5,3	12	6,0	16	5,6
2001	5	5,1	10	6,9	15	5,9
2002	5	6,6	11	5,9	16	6,1
2003	7	7,1	9	5,3	16	6,1
2004	5	7,6	11	5,4	16	6,1
2005	6	6,1	10	6,4	16	6,3
2006	6	7,2	10	6,5	16	6,8
2007	6	5,9	10	7,2	16	6,7
2008	7	6,1	9	6,9	16	6,5
2009	6	7,9	10	9,9	16	9,2
2010	6	7,0	10	7,5	16	7,3
2011	6	7,9	10	8,3	16	8,2
2012	7	6,2	9	7,6	16	7,0

EKONOMER						
1950	0		6	4,0	6	4,0
1970	0		8	4,0	8	4,0
1980	0		10	2,9	10	2,9
1985	0		10	3,2	10	3,2
1990	0		10	4,0	10	4,0
1995	0		10	5,5	10	5,5
1998	1	6,8	9	6,0	10	6,0
1999	1	9,7	8	6,5	9	6,9
2000	1	19,4	9	6,4	10	7,7
2001	1	10,1	9	5,4	10	5,9
2002	1	10,8	9	6,7	10	7,1
2003	2	12,3	8	6,1	10	7,3
2004	2	32,5	8	6,1	10	11,4
2005	2	3,8	8	10,4	10	9,1
2006	2	4,5	8	11,9	10	10,4
2007	2	5,4	8	13,0	10	11,5
2008	1	5,7	9	5,8	10	5,8
2009	2	3,5	8	7,0	10	6,3
2010	2	4,1	8	7,4	10	6,8
2011	1	6,6	9	7,8	10	7,7
2012	1	7,9	9	9,8	10	9,6

	KVINNOR		MÄN		KVINNOR & MÄN	
	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner	Antal	Ind.arb-löner
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER						
1950	0		11	5,1	11	5,1
1970	0		10	5,3	10	5,3
1980	0		11	3,1	11	3,1
1985	0		11	3,6	11	3,6
1990	0		11	4,1	11	4,1
1995	2	3,8	9	5,2	11	5,0
1998	1	2,5	10	5,4	11	5,1
1999	2	3,4	9	5,3	11	5,0
2000	2	3,3	9	5,4	11	5,0
2001	3	3,5	8	6,3	11	5,5
2002	3	3,4	8	5,6	11	5,0
2003	3	3,6	8	5,8	11	5,2
2004	3	4,0	8	6,1	11	5,6
2005	3	3,4	8	6,3	11	5,6
2006	3	3,5	8	5,2	11	4,7
2007	3	3,9	8	5,7	11	5,2
2008	2	3,8	9	5,8	11	5,4
2009	2	3,7	9	5,3	11	5,1
2010	2	3,9	9	6,6	11	6,1
2011	3	3,8	8	5,2	11	4,8
2012	3	3,4	8	10,2	11	8,4
ALLA						
1950	1	4,9	187	11,2	188	11,1
1970	1	3,2	197	7,2	198	7,2
1980	6	2,3	194	5,0	200	4,9
1985	7	2,5	193	6,0	200	5,9
1990	12	2,6	190	7,5	202	7,2
1995	24	3,6	178	11,4	202	10,4
1998	27	3,6	174	13,9	201	12,5
1999	27	4,2	170	14,0	197	12,5
2000	26	4,4	174	17,8	200	16,0
2001	32	5,5	167	14,6	199	13,1
2002	36	5,3	163	13,1	199	11,7
2003	39	5,1	160	13,3	199	11,7
2004	36	6,1	163	13,6	199	12,2
2005	42	4,3	156	17,7	198	14,9
2006	40	5,8	158	19,3	198	16,5
2007	42	7,1	156	21,2	198	18,2
2008	43	6,9	154	20,3	197	17,0
2009	45	5,9	152	18,7	197	15,8
2010	41	6,9	156	19,7	197	17,0
2011	45	6,5	152	20,0	197	17,0
2012	48	6,5	149	20,1	197	16,8

Källa: Skatteverket samt egna beräkningar

Bilaga 4. Makteliten samtliga positioner, inkomst av tjänst och sammanräknad inkomst 2012 i kronor

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
NÄRINGSLIVET, VD		
Skanska Sverige	22 174 383	22 970 843
NCC	5 905 738	5 805 738
Peab	5 085 840	5 669 640
Nobia**	6 900 000	6 900 000
JM	8 915 451	9 048 010
SCA	17 014 239	17 902 722
Holmen	7 876 032	8 848 581
Södra Skogsägarna*	7 311 708	7 952 524
Billerud	6 985 767	7 484 312
Munksjö	4 286 842	4 531 750
H & M***	12 784 600	145 176 051
Coop Butiker och Stormarknader	4 215 655	4 037 853
ICA AB	7 760 744	7 824 143
Axfood	7 866 156	8 292 778
IKEA AB	1 805 466	1 622 760
SSAB	8 985 688	8 921 798
Boliden	8 216 583	8 664 822
LKAB	4 573 545	4 473 654
Stena Metall	12 415 379	12 035 982
Outokumpu i Sverige	4 470 709	4 899 857
Nordea	12 679 597	13 219 381
SEB	14 164 153	14 769 900
Swedbank	8 554 754	8 626 226
Handelsbanken	11 302 665	11 807 118
If Skadeförsäkring	13 348 428	13 399 938
Lundbergsföretagen***	5 360 000	411 559 076
Ratos	6 292 808	6 224 793
Kinnevik Investment	12 266 327	12 654 697
Industrivärden	10 312 709	9 958 491
Investor	12 285 480	13 076 106
ABB Sverige	4 160 555	4 267 181
Volvo Group	19 169 173	19 241 349
SKF	15 909 121	17 020 359
Sandvik	11 847 331	11 688 859
Assa Abloy	9 418 677	12 134 646
Scania	23 998 210	34 075 617
Atlas Copco	14 997 444	16 337 637
Alfa Laval	13 113 560	13 422 536
Hexagon**	25 883 507	25 883 507
Securitas Sverige	14 442 805	14 751 208
Electrolux**	16 251 000	16 251 000
Ericsson	16 071 382	15 949 499
Astrazeneca Sverige	13 078 151	13 139 647
Modern Times Group**	25 097 000	25 097 000

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Elekta	15 912 120	16 308 275
Swedish Match	8 089 390	8 627 678
Millicom International Cellular**	24 970 740	24 970 740
Lundin petroleum**	14 495 640	14 495 640
Getinge	29 591 160	31 148 581
Tele2	18 485 913	18 909 273
MEDEL	12 142 007	23 441 596
MEDIAN	12 056 829	12 394 672

REGERING/RIKSDAG		
Statsminister	2 004 840	1 986 918
Utrikesminister	1 407 490	1 229 866
Finansminister	1 450 800	1 397 335
Socialminister	1 586 075	1 486 075
Försvarsmister	1 256 815	1 229 494
Näringsminister	1 836 003	1 785 974
Kabinettssekreterare UD	1 109 646	1 185 218
Statssekreterare Finansdep	1 095 997	1 175 579
Statssekreterare Försvarsdep	1 193 909	1 083 152
Talman	1 756 532	5 121 841
Ordf Finansutskottet	1 148 131	1 100 349
Ordf Konstitutionsutskottet	931 706	1 105 124
Ordf Miljö- o jordbruksutskottet	815 351	768 117
Partiledare Moderaterna	2 004 840	1 986 918
Partiledare Centerpartiet	1 836 003	1 785 974
Partiledare Folkpartiet	1 535 320	1 502 299
Partiledare Vänsterpartiet	719 592	695 437
Partiledare Socialdemokraterna	1 531 625	1 527 776
Partisekreterare Socialdemokraterna	1 358 208	1 276 674
Vice ordf finansutskottet	854 344	816 225
Vice ordf konstitutionsutskottet	839 885	1 066 007
Vice ordf miljö- och jordbruksutskottet	833 759	912 954
MEDEL	1 323 040	1 464 786
MEDIAN	1 307 512	1 229 680

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ARBETSMARKNADENS PARTER		
Svenskt Näringsliv, ordförande	17 902 005	18 297 045
Svenskt Näringsliv, VD	7 762 214	7 582 645
Svenskt Näringsliv, förhandlingschef	3 719 615	3 761 888
Svenskt Näringsliv, ekonomichef	2 331 450	2 173 300
Teknikföretagen, VD	6 563 191	6 523 449
Teknikföretagen, ekonomichef	1 027 221	967 965
Svensk Handel, VD	2 480 476	2 412 707
Sveriges Byggindustrier, VD	2 071 438	2 017 117
Sveriges Kommuner o Landsting, VD	2 148 302	2 161 268
Sveriges Kommuner o Landsting, ekonomichef	853 635	857 580
LO, ordförande	1 490 623	1 826 105
LO, vice ordförande	1 028 730	1 019 065
LO, ekonomichef	1 495 371	1 456 288
IF Metall, ordförande	1 004 069	1 081 918
IF Metall, ekonomichef	1 067 788	1 019 446
Byggnadsarbetareförbundet, ordförande*	1 046 088	1 001 385
Handelsanställdas förbund, ordförande	1 028 335	1 038 547
Kommunalarbetarförbundet, ordförande	1 083 418	1 073 125
TCO, ordförande	1 296 384	1 241 998
Unionen, ordförande	1 332 431	1 668 788
Unionen, ekonomichef	1 299 638	1 319 453
Statstjänstemannaförbundet, ordförande	970 453	911 496
SACO, ordförande	1 616 299	1 521 096
Sveriges Ingenjörer, ordförande	1 117 161	1 171 358
Sveriges Ingenjörer, ekonomichef	1 184 670	1 142 324
MEDEL	2 596 840	2 609 894
MEDIAN	1 299 638	1 319 453
STATLIG VERKSAMHET		
Riksbanken	2 667 921	3 001 752
Posten	10 575 423	10 103 778
Telia	17 545 816	17 818 252
SJ*	4 814 858	4 983 020
Trafikverket	1 943 091	1 903 666
Vin & Sprit	4 234 085	4 360 454
Vattenfall**	13 951 000	13 951 000
Riksrevisionen	1 542 699	1 472 236
Apoteket AB	3 725 837	3 638 254
Riksskatteverket	1 556 180	3 257 955
MEDEL	6 255 691	6 449 037
MEDIAN	3 979 961	3 999 354

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
KOMMUNER		
KS ordförande, Stockholm	1 573 597	1 499 395
Stadsdirektör Stockholm	1 924 032	1 776 268
KS ordförande, Göteborg	974 060	876 310
Stadsdirektör Göteborg	1 351 842	1 401 105
KS, ordförande Malmö	1 999 371	2 016 630
Stadsdirektör Malmö	1 298 339	1 200 905
KS ordförande, Uppsala	1 715 412	947 487
Stadsdirektör Uppsala	1 357 353	1 321 993
KS ordförande, Linköping	823 175	778 534
Kommundirektör Linköping*	1 064 331	1 027 945
KS ordförande, Västerås	854 297	887 566
Stadsdirektör Västerås	1 456 055	1 364 479
KS ordförande, Örebro	699 994	708 970
Kommundirektör Örebro	1 349 288	1 257 537
KS ordförande, Norrköping	852 052	894 964
Kommundirektör Norrköping	1 074 278	1 187 373
KS ordförande, Helsingborg	868 847	805 560
Stadsdirektör, Helsingborg	1 255 000	1 218 231
KS ordförande, Jönköping	672 332	139 699
Stadsdirektör, Jönköping*	1 172 279	1 082 885
MEDEL	1 216 797	1 119 692
MEDIAN	1 213 640	1 135 129
KOMMUNALA BOLAG, HÖGSTA TJÄNSTEMAN		
Stockholm, bostäder	1 728 676	1 672 688
Stockholm, social omsorg	1 180 147	1 199 226
Stockholm, trafik	2 035 878	1 935 927
Stockholm, sjukvård	2 117 494	2 127 270
Göteborg, bostäder	1 604 420	1 568 275
Göteborg, social omsorg	1 065 681	1 033 265
Göteborg, trafik	1 202 695	1 216 108
Göteborg, sjukvård	1 314 594	1 245 907
Malmö, bostäder	1 308 442	1 221 713
Malmö, social omsorg	828 642	788 766
Malmö, trafik	1 542 665	1 499 733
Malmö, sjukvård	1 276 736	1 240 333
MEDEL	1 433 839	1 395 768
MEDIAN	1 311 518	1 243 120

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
ÖVERHETSSAMHÄLLET		
Kungen	4 000 000	15 132 760
Riksmarskalken	1 258 537	1 257 315
Ambassadör London	1 089 511	1 213 262
Ambassadör Washington	1 169 320	1 496 132
Ordförande HD	1 835 109	1 806 050
Svea Hovrätt, President	1 556 944	1 460 068
Riksåklagaren	1 233 639	1 286 575
Ärkebiskopen	1 107 606	1 076 369
Biskop Lund	947 686	948 919
ÖB	1 691 613	1 615 676
Arméchefen	965 870	945 246
MEDEL	1 532 349	2 567 125
MEDIAN	1 233 639	1 286 575
UNIVERSITET/FORSKNING		
Rektor Chalmers	2 142 899	2 063 843
Rektor Handelshögskolan*	2 270 662	2 356 972
Rektor Karolinska institutet	1 682 876	1 618 390
Rektor Konstfack	695 789	682 977
Prefekt Socialhögskolan	650 954	593 475
Rektor Uppsala universitet	1 390 786	1 407 849
Prefekt nationalekon. inst Uppsala	1 005 478	986 667
Prefekt nationalekon. inst. Sthlm	893 870	860 903
Prefekt företagsekon. inst. Lund	734 500	736 894
Prefekt vid Juridiska fakulteten, Lund	899 281	903 874
MEDEL	1 236 710	1 221 184
MEDIAN	952 380	945 271
EKONOMER, CHEFSEKONOM eller motsv		
OMX/The Nordic Exchange	3 483 341	3 456 258
Finansinspektionen	1 488 551	1 784 293
Nordea	2 577 998	2 583 491
Handelsbanken	4 709 497	4 671 181
SEB	9 162 701	11 724 156
LO	1 064 105	956 711
TCO	852 166	863 545
SACO	1 548 047	1 869 557
Svenskt Näringsliv	2 051 162	2 055 386
Teknikföretagen	1 553 461	1 472 282
MEDEL	2 849 103	3 143 686
MEDIAN	1 802 312	1 962 472

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
MEDIA, CHEFER eller TONGIVANDE JOURNALIST		
DN chefred	3 762 695	3 587 424
Aftonbladet chefred	4 125 097	4 022 995
Veckans Affärer chefred*	934 318	809 203
DI chefred	2 941 321	2 840 315
Sveriges Radio VD	2 193 620	2 067 119
SVT VD	2 558 515	2 404 732
Aktuellt redaktionschef	1 054 900	1 065 870
Ekot redaktionschef	1 060 434	1 041 611
TV4 VD	5 342 114	5 578 487
Svenska Dagbladet chefred	4 066 655	4 063 108
DN, ledarsidan	1 484 287	1 533 461
DN debattredaktör	932 922	908 053
GP chefred	1 993 185	2 086 686
Expressen, chefred	2 903 548	2 719 150
TV4 Nyheter, chefred	909 866	815 923
Aftonbladet politisk chefred	1 188 279	1 159 394
MEDEL	2 340 735	2 293 971
MEDIAN	2 093 403	2 076 903
FOLKRÖRELSEORGANISATIONER		
LRF, VD	2 481 644	2 536 820
HSB, ordförande	1 566 419	1 514 676
HRF, förbundsordförande	1 361 449	1 292 370
Folkets Hus och Parker, VD	979 545	927 788
Fotbollsförbundet, generalsekreterare	1 373 343	1 324 605
Riksidrottsförbundet, generalsekreterare	2 152 643	10 976 015
Friidrottsförbundet, generalsekreterare	817 630	681 207
Röda Korset, generalsekreterare	1 148 485	1 047 492
IOGT/NTO, generalsekreterare	910 057	930 295
ABF, förbundssekreterare	1 089 192	1 050 534
KF, VD	7 344 784	8 018 559
MEDEL	1 929 563	2 754 578
MEDIAN	1 361 449	1 292 370

MAKTELITGRUPP POSITION	Inkomst av tjänst	Sammanräknad inkomst
Extra utöver de 197 positionerna i makteliten		
LOs förbundsordförande		
Elektrikerna, ordförande	920 992	875 813
Fastighets, ordförande	770 265	772 245
GS, ordförande	761 650	757 007
Hotell o Restaurang, ordförande	1 025 002	1 097 905
Livsmedels, ordförande	899 372	852 854
Musikerna, ordförande	787 757	728 767
Målarna, ordförande	808 542	782 349
Pappers, ordförande	722 369	715 766
Seko, ordförande	1 024 918	962 483
Transport, ordförande	698 219	689 279
MEDEL	841 909	823 447
MEDIAN	798 150	777 297
VDar i företag där LO har stort inflytande		
Folksam	6 496 547	7 242 660
AMF****	4 602 000	4 925 000
AFA försäkring	3 969 946	4 028 051
Fora	3 874 883	3 918 942

Källa: Skatteverket

* inkomst och position för år 2011 pga ej anställd hela året eller annan orsak.

** inkomst från årsredovisningen.

*** 200 industriarbetarlöner i beräkningarna 65 647 000.

**** Inkomst från årsredovisningen – 2 personer på grund av byte under året. Uppgifterna avser respektive persons årslön om de arbetat hela året.

Tidigare rapporter i LOs serie om den svenska makteliten

1	Eliternas återkomst (1999)	ISBN 91-566-1615-5
2	Eliterna mot nya höjder (2000)	ISBN 91-566-1707-0
3	Eliterna flyger högre (2001)	ISBN 91-566-1768-2
4	Näringslivet ökar takten (2002)	ISBN 91-566-1887-5
5	Folkhemseliten drar ifrån (2003)	ISBN 91-566-1468-3
6	Makteliten förbereder pensionen (2004)	ISBN 91-566-2084-5
7	Näringslivets maktelit befäster positionen (2005)	ISBN 91-566-2194-9
8	Makteliten litar på sig själv (2006)	ISBN 91-566-2281-3
9	Makteliten gör som de brukar (2007)	ISBN 91-566-2384-3
10	Makteliten – mycket vill ha mer (2009)	ISBN 978-91-566-2536-7
11	Makteliten – alltid mer, aldrig nog (2011)	ISBN 978-91-566-2689-0
12	Makteliten – kommer igen (2012)	ISBN 978-91-566-2744-6
13	Makteliten – klyftorna består (2013)	ISBN 978-91-566-2867-2

DEN KRETS LÖNTAGARE som har de högsta befattningarna inom näringsliv, politik, ekonomi och andra viktiga samhällsområden finns inte med i den offentliga lönestatistiken. Det finns inte någon samlad och systematiserad kunskap om hur den svenska maktelitens inkomster har utvecklats över tiden. Den här rapportserien är ett försök att avhjälpa den bristen.

Det här är den fjortonde rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. I år följs tidsserien från 1950 upp med 2012 års inkomster.

Dessutom undersöks om det finns ett samband mellan inkomst-
ojämlikhet och finansiell instabilitet.